

Liste Dışından Yapılan Bilirkişi Görevlendirmelerinde Bilirkişilik Bölge Kurullarının Yetkisi

The Authority of Regional Boards of Expert Witnesses Regarding Appointments Made Outside The Expert Witness List

Uğur BULUT

ÖZ

Bilirkişilik Kanunu ile bilirkişilik faaliyeti kurumsal bir yapılandırılmaya kavuşturularak Bilirkişilik Daire Başkanlığı ve bilirkişilik bölge kurulları kurulmuştur. Bilirkişilik Daire Başkanlığı doğrudan Adalet Bakanlığı'na bağlı olmasına rağmen bilirkişilik bölge kurulları bakımından böyle bir bağlılıktan söz edilemez. Ancak her iki müessesenin de idari nitelikte birtakım görevlerle donatıldığı görülmektedir. Bu noktada, bilirkişilik bölge kurullarının en önemli görevlerinin bilirkişilik başvurularını kabul ederek bilirkişilik listelerini hazırlamak ve devamında tüm yargı kollarında faaliyet gösteren bilirkişileri disiplin yönünden denetlemek olduğu söylenebilir. Böylece tüm bilirkişilik faaliyetinin ilgili kurullar tarafından gözetim ve denetimi amaçlanmıştır. Bu nedenle, bilirkişilik bölge kurulları tarafından hazırlanan bilirkişilik listesi dışından bilirkişi görevlendirmeleri de sınırlandırılmış; sadece, ilgili listelerde talep edilen uzmanlık alanından bir bilirkişinin bulunmaması hâlinde, liste dışından bilirkişi görevlendirmesi mümkün kabul edilmiştir. Ancak bu şartlarda yapılan bir görevlendirmenin dahi bilirkişilik bölge kuruluna bildirilmesi öngörülmüş ve böylece ilgili kurulun bilirkişiler üzerindeki denetim yetkisini kullanabilmesi sağlanmıştır. Ancak uygulamada, bilirkişilik bölge kurulları bir bildirim makamı olmaktan öteye geçirilerek onay makamına dönüştürülmüştür. Kanun'da yer almayan böyle bir üst yetki, Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılan bir Yönetmelik hükmüyle bilirkişilik bölge kuruluna bahşedilmiş ve ilgili kurullar da bu yetkiyi yine yürütme organı tarafından kontrol edilen UYAP imkânlarıyla daha da genişleterek kullanır hâle gelmiştir. Bu şekilde oluşturulan kanuna ve bilirkişiliğin yargılamadaki rolüne aykırı bir izin sistemi hukuka aykırı olup en kısa zamanda buna yol açan idari uygulamalardan vazgeçilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Bilirkişilik bölge kurulu, Bilirkişi, Bilirkişilik listesi, Görevlendirme, Yetki

* Doç. Dr., İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, ugur.bulut@bakircay.edu.tr, ORCID 0000-0002-4347-1799.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Uğur BULUT

E-posta/E-mail: ugur.bulut@bakircay.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 10.04.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 24.06.2025

How to cite this article/Atf için: Uğur Bulut, 'Liste Dışından Yapılan Bilirkişi Görevlendirmelerinde Bilirkişilik Bölge Kurullarının Yetkisi' (2025) 31 (1) Prof. Dr. Havva Güzin Üçışık'a Armağan Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi , 551-572. DOI: 10.33433/maruhad.1673764.

ABSTRACT

The introduction of the Law on Expert Witnesses has formalized the role of expert witnesses, leading to the establishment of the Department of Expert Witnesses and regional boards of expert witnesses. While the Department of Expert Witnesses is directly affiliated with the Ministry of Justice, no such affiliation exists for the regional boards. However, both institutions are endowed with specific administrative responsibilities. The primary functions of the regional boards include accepting applications for expert witnesses, preparing expert witness lists, and overseeing the discipline of experts operating across all branches of the judiciary. In this regard, the boards aim to exercise oversight and control over the entire expert witness activity. Consequently, the appointment of experts not included in the list prepared by the regional boards has been restricted. An expert may only be appointed outside the list if no expert within the requested field of expertise is available in the list. Even under such circumstances, any such appointment must be reported to the relevant regional board, ensuring the board's continued supervisory role. However, in practice, the regional boards have evolved from a notification authority to an approval authority. This expansion of authority, which is not stipulated in the Law, has been conferred upon the regional boards by a Regulation issued by the Ministry of Justice. Furthermore, the boards have begun to extend this authority through the use of the UYAP system, which is managed by the executive branch. This system of authorization, which is in direct contradiction to the Law and the intended role of expert witnesses in legal proceedings, is unlawful, and the administrative practices that have led to its implementation should be abandoned as soon as possible.

Keywords: Regional boards of expert witnesses, Expert witness, Expert list, Appointment, Authorization

GİRİŞ

Türk hukukunda bilirkişilik, birçok yönüyle öteden beri tartışmalı bir faaliyettir. Bu tartışmalara bir nebze olsun son vermek, bilirkişilik faaliyetinin belirli bir düzen ve disiplin içerisinde yürütülmesini sağlayabilmek amacıyla Bilirkişilik Kanunu kabul edilerek Adalet Bakanlığı'na bağlı kurumsal bir yapı oluşturulmuştur. Yürütmeye bağlı bu kurumsal yapının bir parçası olan Bilirkişilik Daire Başkanlığı haricinde, bilirkişiliğin bağımsız yürütülmesi gereken bir faaliyet olması ve yargı yetkisiyle sıkı ilişkisi nedeniyle doğrudan idarî olarak bir kuruma bağlı olmayan Bilirkişilik Bölge Kurulları oluşturulmuştur. Bilirkişilik Bölge Kurulları, bilirkişilerin disiplin ve performans yönünden denetimi ile bilirkişiliğin mevzuata uygun olarak yürütülmesi konusunda asli görevli kılınmıştır. Ancak buna rağmen, bilirkişilik bölge kurullarının, bilirkişi görevlendirmelerinin yapıldığı veya onaylandığı merkezi bir organ olduğu söylenemez.

Bilirkişilik başvurularını alarak şartları sağlayanları bilirkişilik sicili ve listesine kaydeden bilirkişilik bölge kurulları, bu liste dışından görevlendirme yapılması durumunda da sürece dahil edilmiş ve bu yolla görevlendirilen bilirkişiler üzerinde de denetim yetkisiyle donatılmıştır. Ancak uygulamada, ikincil mevzuat hükümlerinin yorumlanmasıyla elde edilen sonuçlar ve UYAP'a dayalı sınırlandırmalar ile liste dışından bilirkişi görevlendirilmesi süreci, âdeta bilirkişilik bölge kurullarının onayına bağlanmıştır. Böyle bir onay ihtiyacından memnun olmayan ve bu işleyiş

karşı çıkan ilgili makamlar da kendi çözümlerini geliştirmiştir. Böylece liste dışından bilirkişi görevlendirilmesi konusunda karşılaşılan bu soruna çözüm bulma yönündeki uygulamalar da yeni bir sorun olarak karşımıza çıkmıştır.

Çalışmamızda, liste dışından yapılan bilirkişi görevlendirmeleriyle ilgili sorunlara ve bu sorunların çözüm önerilerine değinmeden önce bilirkişilik bölge kurullarının kurulması, niteliği ve yetkilerine ilişkin açıklamalar üzerinde durulmuştur. Daha sonraki bölümde çalışma konusuyla sınırlı bir değerlendirme yapmak için gerekli olduğu ölçüde bilirkişinin ve bilirkişi görevlendirilmesine ilişkin kararın niteliği açıklanmıştır. Çalışmamızın son bölümünde, liste dışından bilirkişi görevlendirilmesinin şartları ve sonuçları üzerinde durulmuş; bu noktada, özellikle bilirkişilik bölge kurullarının yetkisi ile bu yetkinin kapsamına ilişkin farklı yaklaşımlardan kaynaklanan uygulama sorunlarına değinilmiştir.

I. BİLİRKİŞİLİK BÖLGE KURULLARININ KURULMASI, NİTELİĞİ VE YETKİLERİ

A. BİLİRKİŞİLİK BÖLGE KURULLARININ KURULMASI VE NİTELİĞİ

24 Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe giren 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunuyla¹ (BilK) bilirkişilerin nitelikleri, eğitimi, seçimi ve denetimine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ile bilirkişilik için etkin ve verimli bir kurumsal yapı² oluşturulması amaçlanmıştır (BilK m. 1). Bilirkişilik Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin olarak (BilK m. 18) Bilirkişilik Yönetmeliği³ (BilYön) çıkarılmış ve ilgili Yönetmelik 3 Ağustos 2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bilirkişilik Kanunu ve Bilirkişilik Yönetmeliği'nin amaçları doğrultusunda Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Bilirkişilik Daire Başkanlığı (BilK m. 6/1; BilYön m. 18) ve her bölge adliye mahkemesinin bulunduğu yerde birer bilirkişilik bölge kurulu (BilK m. 7/1; BilYön m. 20/1) kurulmuştur. Bilirkişilik bölge kurulları, Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından istekleri bulunan ve bölge kurulunun bulunduğu yer bölge adliye mahkemesi üyeleri arasından seçilen bir kişi ile bölge kurulunun bulunduğu il merkezi adli yargı ilk derece hukuk ve ceza mahkemelerinde görev yapan birer hâkim ve bir Cumhuriyet savcısı ile idari yargı ilk derece idare ve vergi mahkemelerinde görev yapan birer hâkim olmak üzere seçilen toplam beş kişi olmak üzere altı kişiden oluşmaktadır (BilK m. 7/2; BilYön m. 20/2). Bölge adliye mahkemesi üyeleri arasından seçilen üye bilirkişilik bölge kurulunun başkanıdır (BilK m. 7/3; BilYön m. 20/3).

1 Bilirkişilik Kanunu, Kanun Numarası: 6754, Kabul Tarihi: 03.11.2016, RG 24.11.2016/29898.

2 Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan ancak kanunlaşmayan Türkiye Hakem ve Bilirkişi Odaları Birliği Kanunu Tasarısı da benzer amaçlarla kurumsal bir yapı öngörmüştü. Bu tasarıya yönelik eleştiri ve değerlendirmeler için bkz. Ejder Yılmaz, 'Bilirkişiliğin Kurumsallaştırılması Hakkında Bir Kanun Taslağı' (2001) Bilirkişilik Sempozyumu 9-10 Kasım 2001 538, 541 vd. Bilirkişilik Kanunu ile getirilen kurumsal yapı hakkında detaylı bilgi için bkz. Hüseyin Melih Çakır, *6754 Sayılı Bilirkişilik Kanunu Kapsamında Bilirkişinin Disiplin Sorumluluğu* (On İki Levha 2019) 7 vd.; Ahmet Nezih Kök, '6754 Sayılı Bilirkişilik Kanunu Neler Getirdi?' (2017) 10 Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 445, 447 vd.

3 Bilirkişilik Yönetmeliği, RG 03.08.2017/30143.

Bilirkişilik bölge kurulları, hâkimler ve bir Cumhuriyet savcısından oluşmakla beraber, bu kurulların yargısal bir organ niteliğinde olduğu söylenemez. Zira, ilgili kurulların görev ve yetkileri bilirkişilerin idarî denetiminin yapılması ve bilirkişilik faaliyetlerinin belirli bir düzen içerisinde yürütülmesini sağlamaktan ibarettir. Kaldı ki, yargı yetkisini kullanmakla yetkilendirilen yegâne makam olan mahkeme niteliğindeki organların (AY m. 9) dahi yaptığı her işlem yargısal nitelikte kabul edilmemektedir⁴. Bu kapsamda bilirkişilik bölge kurulları, yargısal bir süreçte görevlendirilecek olan bilirkişiler üzerinde çeşitli yetkilere sahip olmakla beraber, bilirkişiler veya diğer kurumlar üzerinde yargısal bir yetkiyi haiz değildir. Nitekim, bilirkişilik bölge kurullarının bir sonraki başlıkta değinilecek olan yetkilerinin sadece idarî nitelikte olması ve bilirkişi raporlarının içerik yönünden denetiminin yapılamayacağına açıkça düzenlenmiş olması (BilK m. 14/3-4) ile bilirkişi raporlarına yönelik yargı mercileri tarafından yapılacak denetimlerin açıkça bölge kurullarının yetkisi dışında tutulması (BilYön m. 60/3) da bu kurulların bilirkişiler üzerinde sadece idarî bir denetim ve düzenleme mekanizması niteliğinde olduğunun göstergesidir. Son olarak, bilirkişilik bölge kurulları tarafından verilen kararlara karşı öncelikle itiraz ve itiraz üzerine verilen kararlara karşı ise idare mahkemesinde dava açılabilmesi yönündeki düzenleme (BilK m. 15), bu kurullar tarafından verilen kararların yargısal değil idarî nitelikte kararlar olduğunu ortaya koymaktadır⁵.

B. BİLİRKİŞİLİK BÖLGE KURULLARININ GÖREVLERİ VE BU KAPSAMDA BİLİRKİŞİLİK LİSTELERİ

1. Genel Olarak Bilirkişilik Bölge Kurullarının Görevleri

Bilirkişilik Daire Başkanlığı, bilirkişilerin uzmanlık alanlarını ve bu alanlara göre bilirkişilerde aranacak nitelikleri belirleme; bilirkişilik sürecine ilişkin etik ve rehber ilkeleri tespit etme, bilirkişilik eğitimin usul ve esaslarını belirleyerek eğitim kurumlarına izin verme⁶; bilirkişilik

4 Yargı organlarının hukukî uyumsuzlukları ve hukuka aykırılık iddialarının çözümüne ilişkin olmayan işlemleri yargı işlemi değil, idarî işlemidir (Kemal Gözler ve Gürsel Kaplan, *İdare Hukuku Dersleri* (25. Baskı, Ekin 2023) 241. Örneğin, mahkeme kaleminin işleri ile kalem çalışanlarının özlük işleri idarî nitelikte işlerdir (Mine Akkan ve Efe Direnisa, 'Mahkemeler' iç Hakan Pekcanitez, Muhammet Özkes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil ve Efe Direnisa (edr), *Medeni Usûl Hukuku Cilt 1* (16. Baskı, On İki Levha 2025) 131; Ramazan Yıldırım, Serkan Çınarlı ve Kerim Azak, *Türk İdare Hukuku Dersleri Cilt 2* (6. Baskı, Adalet 2024) 111; Osman Duran, 'Mahkeme Kalem Teşkilatı Görevlilerinin Karar ve İşlemlerine Karşı Başvuru Yolları' (2023) 6(1) Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 309). Mahkeme ve taraf işlemleri hakkında detaylı açıklama ve karşılaştırmalar için bkz. Nilüfer Boran Güneysu, 'İşlem Türleri ve Usulî İşlemin Bu İşlem Türleri Arasındaki Yeri' iç, *Halûk Konuralp Anısına Armağan 1* (Yetkin 2009) 163, 172 vd.

5 Çakır (n 2) 15-16. Benzer yönde Fatih Zora, *Anglo Amerikan Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Medeni Usûl Hukukunda Bilirkişilik* (Adalet 2022) 29-30. Bilirkişilik bölge kurullarının, bilirkişiliğin merkez teşkilatı olarak görülebilecek Bilirkişilik Daire Başkanlığı karşısında taşra teşkilatı olarak nitelendirilebileceği yönünde bkz. Çakır (n 2) 11-12.

6 Bilirkişilik Kanunu'nda Bilirkişilik Daire Başkanlığı'na "eğitim verecek eğitim ve öğretim kurumları ile diğer kurumların niteliklerini belirlemek ve bunlara izin vermek" (BilK m. 6/2-d) yetkisi verilmiştir. Aynı Kanun'un 18. maddesi uyarınca Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılan Bilirkişilik Yönetmeliği'nin 33. maddesi ise bilirkişilik temel eğitiminin üniversiteler, Türkiye Adalet Akademisi, Adli Tıp Kurumu, Türkiye Barolar Birliği ve barolar, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve bağlı odalar, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği ve bağlı odalar, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu ve esnaf ve sanatkarlar odaları birlikleri ile Türk Tabipleri Birliği ve bağlı odalar tarafından verilebileceği düzenlenmişti (BilYön m. 33/1). Danıştay, şu gerekçelerle

asgari ücret tarifesi ile bilirkişilerin dosya sayısını belirleme; bilirkişilikle ilgili uygulamaları izleyerek sorunları tespit edip çözüm önerileri doğrultusunda çalışmalar yaparak faaliyet raporları hazırlama; bilirkişilikle ilgili istatistikleri tutma; bilirkişilik listesi, bilirkişilik listesinden çıkarılanlar ve bilirkişilik yapmaktan yasaklananların listesini tutma gibi tüm bilirkişileri ilgilendiren genel konularda görevlendirilmiştir (BilK m. 6/2; BilYön m. 19/1). Daha özel olarak her bölge adliye mahkemesi yargı çevresinde yetkilendirilen bölge kurulları ise Bilirkişilik Daire Başkanlığı tarafından belirlenen esaslara göre yapılan başvurular neticesinde yetkili oldukları bölgede bilirkişiliğe kabule ve bilirkişilerin sicile ve listeye kaydedilmesine veya disiplin soruşturmasını ya da talep üzerine bilirkişilerin sicil ve listeden çıkarılmasına karar vermek, mevzuat çerçevesinde bilirkişilerin denetimi ve performansını ölçmek ve bilirkişilik faaliyetinin mevzuatta düzenlenen kurallara uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak gibi daha dar kapsamlı ve somut hususlarda görevlendirilmiştir (BilK m. 8; BilYön m. 21)⁷.

Bilirkişilik bölge kurullarının genel olarak düzenlenen kanunlarla verilen diğer görevleri yapma (BilK m. 8/1-f; BilYön m. 21/1-f) görevi kapsamında ve bilirkişilerin denetiminin yapılabilmesi ve performansının ölçülebilmesi amacıyla, bölge kurulları tarafından tutulan liste dışında yapılan bilirkişi görevlendirilmelerinin, görevlendirmeyi yapan makamlar tarafından bölge kuruluna bildirileceği düzenlenmiştir (BilK m. 12/6). Ancak kendisine böyle bir bildirim yapılan bilirkişilik bölge kurulunun bu bildirim üzerine ne yapacağı, herhangi bir denetim yetkisine sahip olup olmadığı veya denetim yetkisine sahipse dahi böyle bir yetkinin kapsamı ile bu yetkinin kullanımı neticesinde verilen kararın niteliği konusunda kanunî düzenlemede açıklık yoktur. Tespit edebildiğimiz kadarıyla uygulamada da bu konuda sorunlar yaşanmaktadır. Bu nedenle, bilirkişilik bölge kurulunun bu konudaki yetkisi ile bu konudaki değerlendirmelerimize ileride ayrı bir başlık altında daha detaylı olarak değinilmiştir.

Yönetmeliğin 33. maddesini iptal etmiştir: “Uyumsuzlukta, Yönetmeliğin dava konusu 33. maddesiyle, 6754 sayılı Kanun’un 4. maddesinde düzenlenen Bilirkişilik Danışma Kurulu’nda temsil edilen kurumlar esas alınmak suretiyle eğitim verecek kurumların belirlendiği görülmekte ise de, yukarıda da ifade edildiği üzere, dayanak Kanun hükmü ile doğrudan eğitim verecek kurumların değil, bu kurumların niteliklerinin belirlenmesi, belirlenecek niteliklere göre izin işlemleri gerçekleştirilerek listeleme yapılması ve elektronik ortamda yayımlanması noktasında Bilirkişilik Daire Başkanlığı’nın yetkili kılındığı, bu yönüyle sadece belirtilen hususlar bakımından Yönetmelikte düzenleme yapılabileceğinden bilirkişilik eğitimi verecek kurumların nitelikleri belirlenmeden eğitim verecek kurum ve kuruluşları doğrudan sayma yoluyla belirleyen ve belirlenen bu kurum ve kuruluşlar ile sınırlı izin usul ve esaslarını düzenleyen Yönetmeliğin dava konusu 33. maddesinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır.” Danıştay 10 D, E 2017/1621 K 2020/5474, 26.11.2020. Bu iptal kararının üzerinden yaklaşık beş yıl geçtikten sonra idare tarafından yeni bir düzenleme yapılabilmiş ve böylece 2025 yılı itibarıyla bilirkişilik eğitimleri tekrar başlayabilmiştir. Bilirkişilik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin (RG, 03.05.2025, S. 32889) 3. maddesi ile yeniden düzenlenen 33. madde şu hâli almıştır: “(1) Bilirkişilik temel eğitimi; Daire Başkanlığınca izin verilmek kaydıyla, üniversiteler, Türkiye Adalet Akademisi veya kamu kurumu niteliğindeki meslek üst kuruluşları tarafından verilebilir. İzin verilen eğitim kuruluşlarının listesi Daire Başkanlığınca elektronik ortamda yayımlanır. (2) İzin için yazılı olarak başvurulur. Başvuruda; eğitimin içeriği ve sürelerini kapsar şekilde eğitim programı, eğiticilerin sayısı, ünvanları, uzmanlıkları, yeterlilikleri ile eğitim verilecek mekânlar hakkında gerekli ve yeterli bilgiler verilir. (3) Başvuruda sunulan bilgi ve belgelerin incelenmesi sonucunda aranan şartları taşıdığı tespit edilen eğitim kuruluşuna en çok üç yıl için geçerli olmak üzere izin verilir. (4) Daire Başkanlığınca otuz gün içinde yapılacak inceleme sonucunda başvuran kuruluşun aranılan nitelikleri taşımadığının tespiti halinde talep reddedilir ve ilgisine tebliğ edilir.” Bilirkişilik Yönetmeliği’nde bilirkişilerin üç yılda bir defa eğitime tâbi tutulması da açıkça düzenlenmiş olmasına rağmen (BilYön m. 30/8), eğitim kuruluşlarına ilişkin bu düzenlemenin Danıştay tarafından iptal edilmesinden itibaren – tespit edebildiğimiz kadarıyla – herhangi bir bilirkişilik eğitimi düzenlenememiştir.

7 Bilirkişilerin denetimi ve bilirkişilere verilebilecek cezalar hakkında detaylı bilgi için bkz. Çakır (n 2) 126 vd.

2. Bilirkişîlik Listelerinin Hazırlanması ve Tutulmasına İlişkin Görevler

Bilirkişîlik Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce, bilirkişîlik listeleri adlî yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonları tarafından oluşturulmaktaydı. Ancak bu listenin oluşturulması, bilirkişîlerin listeye kaydedilmesi veya silinmesi gibi bilirkişîliğe ilişkin hususlar belirli bir düzen veya kurala bağlı değildi. Bu doğrultuda bilirkişîlik bölge kurullarına verilen en önemli görevin Bilirkişîlik Daire Başkanlığı tarafından belirlenen usûllere uygun olarak bilirkişîlik başvurularını kabul etmek ve ilgili bilirkişîlerin sicile ve listeye kaydedilmesine karar vermek olduğu söylenebilir (BilK m. 8/1-b; BilYön m. 21/1-b). Bilirkişîlik bölge kurulu tarafından başvuruları kabul edilen bilirkişîler, temel ve alt uzmanlık alanlarına göre listelenerek sicile kaydedilir ve bu liste ve sicil Bilirkişîlik Daire Başkanlığı nezdinde tutulur (BilK m. 6/2-ö; BilYön m. 9/2-n).

Listeye kayıtlı bilirkişîler temel ve alt uzmanlık alanlarına göre sıralanarak Bilirkişîlik Daire Başkanlığı'nın web sayfası üzerinden her bir bölge kurulu için ayrı ayrı listelenerek ilân edilmektedir⁸. Bilirkişîye başvurmak isteyen kurumlar, kural olarak, bu listede yer alan bilirkişîler arasından görevlendirme yapmak durumundadır (HMK m. 268/1; CMK m. 64/1; BilK m. 12/5).

Liste dışından yapılan görevlendirmelere ilişkin olarak aşağıda⁹ değineceğimiz sorunlar haricinde, bizatihi bu listeye kabul şartları ve listenin tutulmasına yönelik düzenlemeler de tartışılabilir. Nitekim doktrinde *Tanrıver*, Bilirkişîlik Kanunu ile getirilen sistemin bilirkişîliği bir meslek olarak¹⁰ algılamış olduğunu ve bu nedenle bilirkişîlik faaliyetinin icrasının mesleğe kabul ve listeye kayıt şartına bağlanmış olmasını eleştirmektedir¹¹. Kanaatimizce, uzmanlık alanlarına göre bir listenin hazırlanması ve bu uzmanlık alanlarına göre bilirkişîlerin temel birtakım şartlara, eğitime ve denetime tâbi tutulması bilirkişîliğinin niteliği ve yargılamanın düzeni bakımından faydalıdır. Ancak aşağıda ilgili bölümlerde değinildiği üzere, bu listeye çok sıkı bir bağlılık aranması, listeyi hazırlayan makamlara bilirkişî seçimini oldukça sınırlayıcı yetkiler verilmesi ve üstelik bu yetkilerin kanunî düzenlemeleri aşar şekilde uygulanması kabul edilemez.

8 Bkz. <<https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/bolge-bilirkisi-listeleri020.720.20030208>> Erişim Tarihi 28 Mart 2025.

9 Bkz. aşa. III, C.

10 Bilirkişîliğin bir meslek olarak algılanması hatasının bir sonucu olarak bu konuda bir meslek örgütü kurulması ve böylece mesleki disiplinin sağlanması da tavsiye edilmişti. Bu yöndeki görüş için bkz. Yahya Deryal, *Türk Hukukunda Bilirkişîlik* (4. Baskı, Seçkin 2012) 474-475; Gökhan Çayan, *Medeni Usul Hukukunda Bilirkişîlik Müessesesi* (Legal 2013) 141-142. Bilirkişîliğin meslek olmadığı konusunda detaylı değerlendirmeler için ayrıca bkz. Süha Tanrıver, 'Hukuk Yargısı Bağlamında Bilirkişîlik Kanunu Tasarısının Değerlendirilmesi' (2015) 119 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 227, 228; Murat Atalı, '6754 Sayılı Bilirkişîlik Kanunu ve Hukuki Konularda Bilirkişîlik' (2016) 65(4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 3271, 3275-3276.

11 Süha Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku Cilt I* (4. Baskı, Yetkin 2021) 982; Tanrıver, 'Hukuk Yargısı' (n 10) 228.

II. BİLİRKİŞİNİN GÖREVLENDİRİLMESİ

A. BİLİRKİŞİYE BAŞVURULABİLECEK DURUMLAR

Bilirkişilik Kanunu ve Bilirkişilik Yönetmeliği'nde adli ve idarî yargı kollarında görev yapan tüm mahkeme ve diğer organlar için geçerli olacak şekilde (BilK m. 1/2; BilYön m. 2/1), genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiyeye başvurulamayacağı ve bilirkişinin de raporunda hukukî nitelendirme ve değerlendirme yapamayacağı düzenlenmiştir (BilK m. 3/2-3; BilYön m. 5/2-3)¹². Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun¹³ (HMK) 266. maddesinde ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nun¹⁴ (CMK) 63. maddesinde de benzer hükümlere yer verilerek hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiyeye başvurulamayacağı hususu tekrar tekrar vurgulanmıştır. Hatta kanun koyucu, sadece hukuk öğrenimi görmüş kişilerin bir şekilde bilirkişilik listesine girmesi ile ilgili makamlarca hukukçu bilirkişilerin listelerden görevlendirilebilmesini en baştan itibaren engellemek istemiştir. Buna göre, hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu belgelendirmediği takdirde, bilirkişilik siciline ve listesine kaydedilmez (BilK m. 10/4; BilYön m. 38/4; HMK m. 266/1; CMK m. 63/1).

Uygulamada yukarıda değinilen aynı doğrultudaki birçok hükme rağmen, nitelikli hesaplamalar uzmanlık alanı adı altında hukukçu bilirkişilerin listelere kaydedilmesi sağlanmıştır. Mahkemelerce bu uzmanlık alanından seçilen bilirkişiler sadece hukukî bilgileri nedeniyle görevlendirilerek kendilerinden hukukî değerlendirme yapmaları beklenmektedir. Sonradan uygulamada kabul edilen bu imkâna rağmen yeterli sayıda ve nitelikte hukukçu bilirkişinin listelere kaydedilmemiş olması sebebiyle mahkemelerin bilirkişi listesi dışından yaptıkları görevlendirmelerin çoğunlukla hukukçu bilirkişilere yönelik olduğu görülmektedir. Bilirkişilik bölge kurulları da muhtemelen hukukçu bilirkişi görevlendirilmesi yönündeki bu talebi baskılayabilmek adına liste dışından yapılan görevlendirmeleri mümkün olduğunca engellemeye çalışmaktadır.

Hukukçu bilirkişi görevlendirmesinin mümkün olup olmadığı veya bu ihtiyaca yönelik tartışmalar bir yana¹⁵, bilirkişilik bölge kurullarının liste dışından bilirkişi görevlendirmelerini çeşitli sebeplerle

12 Bu konuda detaylı bilgi ve tartışmalar için bkz. Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt III* (6. Baskı, Demir Demir 2001) 2633 vd; Baki Kuru ve Burak Aydın, *Medenî Usul Hukuku El Kitabı Cilt I* (3. Baskı, Yetkin 2024) 785 vd; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *Medenî Usul Hukuku* (9. Baskı, Yetkin 2023) 498 vd; Ejder Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi Cilt III* (4. Baskı, Yetkin 2021) 4145 vd; Bilge Umar, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi* (2. Baskı, Yetkin 2014) 793 vd; Oğuz Atalay ve Uğur Bulut, 'Bilirkişi' iç Hakan Pekcanitez, Muhammet Özekes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil ve Efe Dörenisa (edr), *Medenî Usul Hukuku Cilt III* (16. Baskı, On İki Levha 2025) 3046 vd; Tanrıver, *Cilt I* (n 11) 979 vd; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medenî Usul Hukuku* (7. Baskı, Yetkin 2024) 553 vd; Abdurrahim Karşlı, *Medenî Muhakeme Hukuku* (5. Baskı, Filiz 2020) 600 vd; Deryal (n 10) 99 vd; Seyithan Deliduman, 'Türk ve Alman Hukukunda Bilirkişilik' *Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı II-III, 3-5 Ekim 2003 ve 1-2 Ekim 2004* 259, 267 vd; Bahattin Aras, 'Türk Hukukunda Bilirkişilik ve Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanun Tasarısının Getirdiği Düzenlemeler' (2008) 6(65) *Legal Hukuk Dergisi* 1613,1629-1630; Zora (n 5) 64 vd; Çayan (n 10) 15 vd.

13 Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Kanun Numarası: 6100, Kabul Tarihi: 12.01.2011, RG 04.02.2011/27836.

14 Ceza Muhakemesi Kanunu, Kanun Numarası: 5271, Kabul Tarihi: 04.12.2004, RG 17.12.2004/25673.

15 Bu konuda ayrıca bkz. İlhan E. Postacıoğlu ve Sümer Altay, *Medenî Usul Hukuku Dersleri* (8. Baskı, Vedat 2020) 715-716;

engelleme yetkisini haiz olup olmadığı üzerinde durulması ve tartışılması gereken ayrı bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

B. BİLİRKİŞİNİN NİTELİĞİ

Bilirkişi, tecrübe prensipleri hakkında hâkimde eksik olan bilgiyi tamamlayan ve bu tecrübe prensiplerine dayanarak sabit olan bir olaydan sonuçlar çıkararak veya kendi özel bilgisine dayanarak uyuşmazlık konusu vakıaları tespit eden kişidir¹⁶. Geçmişte ve hâkimin dışında gerçekleşen olaylar hakkında hâkimde kanaat uyandırma aracı şeklindeki delil tanımı¹⁷ karşısında bilirkişinin kendisinin bu anlamda bir delil niteliğinde olmadığı ve hâkimin yardımcısı olarak görülebileceği söylenebilir¹⁸. Zira bilirkişi raporu takdiri deliller arasında düzenlenmiş olmakla beraber (HMK m. 266-287; CMK m. 62-73; BilYön m. 56), bu raporu hazırlayan bilirkişinin kendisi delil niteliğini haiz değildir. Hatta, bilirkişi raporu dahi dar anlamda ve yukarıda verilen delil tanımı kapsamında bir delil olarak kabul edilemez¹⁹; bilirkişi, uyuşmazlık konusu vakıaları ispata yönelik olarak ileri sürülen delilleri değerlendirme aracı olarak kabul edilebilir²⁰. Bu yöndeki tartışmalara rağmen, her

Kuru, *Cilt III* (n 12) 2738-2739; Ramazan Arslan, 'Bilirkişilik, Sorunlar ve Çözüm Önerileri' (2000) Yargı Reformu 2000 Sempozyumu 5-6-7-8 Nisan 190, 193-200; Yılmaz, *Cilt III* (n 12) 4169-4174; Umar (n 12) 795, 818; Tanrıver, *Cilt I* (n 11) 983-984; Tanrıver, 'Hukuk Yargısı' (n 10) 232-234; Atalı, 'Hukuki Konularda Bilirkişilik' (n 10) 3277-3281; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n 12) 554-556; Recep Akcan, 'Bilirkişilik Kanunu Tasarısı Taslağı Hakkında Bazı Tespitler' (2015) 2(Özel Sayı) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 653, 658-659; Cumhuriyet Rüzgaresen, 'Hukuki Konularda Bilirkişiye Başvurma Yasağına İlişkin Bir Perspektif' iç Prof. Dr. Baki Kuru Anısına Armağan C. IV (On İki Levha 2025) 3197, 3200 vd; Deryal (n 10) 97-124; Çetin Aşçıoğlu, 'Bilirkişilik Kavramı ve Görev Sınırları' (2001) Bilirkişilik Sempozyumu 9-10 Kasım 2001 25, 86; Cengizhan Gököz, 'Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Bilirkişilik Kurumu ve Uygulamadaki Sorunlar ile Çözüm Önerileri' (2000) Yargı Reformu 2000 Sempozyumu 5-6-7-8 Nisan 212, 213-220; Acun Papakçı, 'Hukuki Bilirkişilik' (2016) 22(1) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 433, 435 vd; Kök (n 2) 449-451.

- 16 Atalay ve Bulut, 'Bilirkişi' (n 12) 3035. Benzer tanımlar için bkz. Postacıoğlu ve Altay (n 15) 713; Kuru, *Cilt III* (n 12) 2621-2622; Kuru ve Aydın, *Usul El Kitabı I* (n 12) 781; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n 12) 497; Tanrıver, *Cilt I* (n 11) 972; Süha Tanrıver, *Bilirkişinin Hukuki Statüsü, Yükümlülükleri, Yetkileri ve Sorumluluğu* (Yetkin 2002) 29-30; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n 12) 552; Deliduman (n 12) 263; Aşçıoğlu (n 15) 29; Deryal (n 10) 46; Zora (n 5) 21; Çayan (n 10) 4; Çakır (n 2) 5-7; Adolf Baumbach, Wolfgang Lauterbach, Jan Albers and Peter Hartmann, *Zivilprozessordnung* (76th edn, C.H.Beck 2018) 1678 Rn 4; Klaus Reichold, '§§ 348 – 605a' in Heinz Thomas, Hans Putzo, Klaus Reichold, Rainer Hüfstege and Christian Seiler (eds), *Zivilprozessordnung* (41th edn, C.H. Beck 2020) 805 Rn 1; Christian Balzer, *Beweisaufnahme und Beweiswürdigung im Zivilprozess* (3rd edn, Erich Schmidt 2011) 111; Jakob Brauchli, *Die Behandlung des Beweisantrages im Zivilprozess* (O. Bartel-Hefti, 1960) 24; Petra Höffmann, *Die Grenzen der Parteiöffentlichkeit, insbesondere beim Sachverständigenbeweis* (Bonn 1989) 26.
- 17 Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt II* (6. Baskı, Demir Demir 2001) 1966; Kuru ve Aydın, *Usul El Kitabı I* (n 12) 617; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n 12) 429; Yılmaz, *Cilt III* (n 12) 3495; Oğuz Atalay, 'Delil Kavramı Üzerine' iç *Halûk Konuralp Anısına Armağan I* (Yetkin 2009) 129, 130; Oğuz Atalay, 'İspat' iç Hakan Pekcanitez, Muhammet Özkes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil ve Efe Drenisa (edr), *Medenî Usûl Hukuku Cilt III* (16. Baskı, On İki Levha 2025) 2730; Tanrıver, *Cilt I* (n 11) 882; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n 12) 511.
- 18 Atalay, 'Delil' (n 17) 135; Atalay ve Bulut, 'Bilirkişi' (n 12) 3037; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n 12) 553; Deryal (n 10) 43; Aşçıoğlu (n 15) 29. Benzer yönde Arslan, 190; Yılmaz, *Cilt III* (n 12) 4193; Tanrıver, *Cilt I* (n 11) 974; Tanrıver, *Bilirkişinin Hukuki Statüsü* (n 16) 29; Zora (n 5) 36-37, 78; Baumbach, Lauterbach, Albers and Hartmann (n 16) 1679 Rn 5; Höffmann (n 16) 27. Karşı görüşte Çayan (n 10) 9.
- 19 Atalay, 'İspat' (n 17) 2740. Karş. Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n 12) 552.
- 20 Karş. Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n 12) 554; Ersin Erdoğan ve Sümeyye Hilal Üçüncü, 'Bilirkişilik Kurumu ve Bilirkişi Raporunun Delil Değerine İlişkin Bazı Sorunlar' (2020) 10(1) Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 354, 362.

hâlikârda, bilirkişinin kendisinin bir delil olmadığı, hâkimle yakın ve uyumlu bir çalışma içerisinde olarak²¹ hâkime yardımcı olan kişi olduğu açıktır. Nitekim bilirkişi de hâkimler için kabul edilen yasaklılık ve ret sebeplerine tâbi kılınmış²² (HMK m. 272; CMK m. 69) ve bilirkişilerin hukukî sorumluluğu, hâkimlerin sorumluluğuna paralel bir şekilde özel olarak düzenlenmiştir²³ (HMK m. 285-287; BilYön m. 58/3-4).

Bilirkişinin açıklanan niteliği ve hâkimle yakın çalışması karşısında bilirkişinin seçimi konusunda da hâkimin ciddi bir yetkisi olmalıdır. Bilirkişiliğin düzenli bir şekilde işleyişini sağlamaya yönelik kanunî sınırlamalara uygun olmak kaydıyla, hâkim dilediği bilirkişiyi seçme yetkisini haizdir. Daha açık bir ifadeyle, hâkimin bilirkişi seçimine yönelik takdir yetkisi keyfi bir şekilde sınırlandırılmayacağı gibi bu konudaki seçiminin keyfi bir şekilde onay veya izne tâbi tutulması da düşünülemez. Diğer yandan hâkim, uyuşmazlık konusu vakıalara uygun bir uzmanlık alanına sahip bilirkişi görevlendirmelidir²⁴. Bu nedenle, kanunî düzenlemelerle²⁵ veya kanun yolu denetimi yoluyla²⁶ uygun bir uzmanlığa sahip bilirkişi görevlendirilmesini sağlamaya yönelik tespit ve değerlendirmeler yapılabilir. Ancak bu hususa ilişkin değerlendirmeler dahi genel ve uzmanlık alanı bakımından sınırlı olup ismen belirli kişilerin görevlendirilmesi veya görevlendirilmemesi sağlanamayacağı gibi uzmanlık alanı haricindeki başka kriterler dikkate alınarak bilirkişi görevlendirilmesine yönelik kararların denetlenmesi de mümkün değildir. Kuşkusuz, görevlendirilen bilirkişi tarafından sunulan raporun değerlendirilmesi ve denetime tâbi tutulması, raporun sunulmasından önce yapılan görevlendirmeden bağımsız ayrı bir husustur. Bilirkişi raporunun değerlendirilmesi ve denetlenmesi; bilirkişinin uzmanlık alanı, taraflarca yapılan

21 Tanrıver, *Cilt I* (n 11) 1036; Tanrıver, 'Hukuk Yargısı' (n 10) 231; Zora (n 5) 24; Balzer (n 16) 113.

22 Postacıoğlu ve Altay (n 15) 721; Kuru, *Cilt III* (n 12) 2718; Kuru ve Aydın, *Usul El Kitabı I* (n 12) 796; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n 12) 503; Yılmaz, *Cilt III* (n 12) 4193; Atalay ve Bulut, 'Bilirkişi' (n 12) 3067; Tanrıver, *Cilt I* (n 11) 1006; Tanrıver, 'Bilirkişinin Hukukî Statüsü' (n 16) 58; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n 12) 553, 558; Karanlı (n 12) 607; Deliduman (n 12) 280; Deryal (n 10) 90, 292; Aras (n 12) 1635; Çayan (n 10) 62.

Benzer şekilde Alman hukuku için bkz. Baumbach, Lauterbach, Albers and Hartmann (n 16) 1689; Reichold (n 16) 810 Rn 1; Balzer (n 16) 120.

23 Postacıoğlu ve Altay (n 15) 729-730; Kuru ve Aydın, *Usul El Kitabı I* (n 12) 817-820; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n 12) 509; Yılmaz, *Cilt III* (n 12) 4261; Atalay ve Bulut, 'Bilirkişi' (n 12) 3091; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n 12) 563; Karanlı (n 12) 619; Deryal (n 10) 449; Aras (n 12) 1646; Zora (n 5) 174; Çayan (n 10) 129.

Benzer şekilde Alman hukuku için bkz. Baumbach, Lauterbach, Albers and Hartmann (n 16) 1712; Balzer (n 16) 126-127.

24 Kuru, *Cilt III* (n 12) 2707; Umar (n 12) 799; Arslan (n 15) 201; Tanrıver, *Cilt I* (n 11) 990; Deryal (n 10) 65; Aras (n 12) 1616-1617; Zora (n 5) 90; Çayan (n 10) 57.

25 Örneğin, Hukuk Muhakemelerin Kanunu'nun 275. maddesinin birinci fıkrası, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 66. maddesinin dördüncü fıkrası ve Bilirkişilik Yönetmeliği'nin 53. maddesi, bilirkişinin kendisine tevdi olunan görevin uzmanlık alanına girmediğini veya inceleme konusu vakıaların açıklığa kavuşturulması ve tespit için, uzman kimliği bulunan başka bir bilirkişi ile işbirliğine ihtiyaç duyduğunu bir hafta içinde görevlendirmeyi yapan merciye bildirmesi gerektiğini hükme bağlamıştır.

26 "Bir başka ifadeyle çözümü özel veya teknik bilgiyi gerektiren bir konuda raporu düzenleyen bilirkişilerin gerekli özel veya teknik bilgiden yoksun olmaları nedeniyle hazırladıkları raporun hükme esas alınacak nitelikte olmaması hâlinde, mahkemece yeni bir bilirkişi inceleme yapılmasızın karar verilemez." Yargıtay HGK, E 2022/631 K 2023/418, 03.05.2023; "İhtisas dalı uyuşmazlık konusuyla ilgisiz kimse, taraflar üzerinde anlaşmış olsalar dahi hakim tarafından bilirkişi olarak görevlendirilemez. Bu yasal nedenle, işin uzmanı olmayan bilirkişi kurulu tarafından düzenlenen raporun mahkemece hükme dayanak alınması doğru olmamıştır." Yargıtay 3 HD, E 2014/13898 K 2015/8826, 18.05.2015. Aynı yönde Yargıtay HGK, E 2021/249 K 2022/1746, 15.12.2022; Yargıtay HGK, E 2017/2480 K 2021/657, 01.06.2021.

itirazlar ve kanun yolu mahkemesinin denetim yetkisi çerçevesinde²⁷ yapılabilecektir²⁸. Ancak, bu değerlendirmeler kanun yolu denetimiyle sınırlı olup; birlikçisinin seçimi ve görevlendirmesinin, görevlendirmeyi yapan merci haricinde başka bir mercinin onay veya kabulüne bağlanması söz konusu değildir.

C. BİLİRKİŞİ GÖREVLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN KARAR VE SONUÇLARI

Bilirkişinin görevlendirilmesine ilişkin karar, bir ara karar niteliğindedir²⁹. Bu kararla mahkeme, özel veya teknik bir bilgi gerektiren uyuşmazlık konusu vakıaları tespit eder. Birlikçisinin görevlendirilmesine ilişkin ara kararda, birlikçisinin ismi³⁰, inceleme konusunun sınırları³¹ ve cevaplama gereken soruları ile raporu verme süresi gösterilmelidir (HMK m. 273; CMK m. 66/1; BilYön m. 51/1). Uygulamada, özellikle birlikçisinin inceleme konusunun sınırlarıyla birlikte açıkça belirlenmesine ilişkin gerekler pek uyulmadığı ve dosyanın tarafların iddia ve savunmaları çerçevesinde rapor sunmak üzere birlikçiye tevdi yönünde genel ifadelerle birlikçi görevlendirmesinin yapıldığı görülmektedir³². Bu yönde inceleme sınırları açıkça çizilmeyen görevlendirme kararları, ilgili hükümlere aykırı olmakla beraber görevlendirmenin geçersizliğine sebep olacak nitelikte değildir³³. Ancak yine de birlikçisinin, görevlendirme alan ve sınırları hakkında tereddüde düşmesi hâlinde, kendisini görevlendiren makamdan tereddüdün giderilmesini talep etmesi gerekir (HMK m. 278/2; CMK m. 66/3; BilYön m. 54/2).

Bilirkişinin görevlendirilmesini müteakiben kendisine bu görevlendirme yazısıyla birlikte inceleme konusu dosya ve ekleri veya inceleme konusu şey tutanakla teslim edilir (HMK m. 273/2; CMK m.

27 İstinaf kanun yolu için bkz. Baki Kuru ve Burak Aydın, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı Cilt II* (3. Baskı, Yetkin 2024) 1333 vd; Muhammet Özeker ve Tolga Akkaya, 'Kanun Yolları' iç Hakan Pekcanitez, Muhammet Özeker, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil ve Efe Dırenisa (edr), *Medeni Usul Hukuku Cilt IV* (16. Baskı, On İki Levha 2025) 3898 vd. Temyiz kanun yolu için bkz. Kuru ve Aydın, *Usul El Kitabı II* (n 27) 1385 vd; Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt V* (6. Baskı, Demir Demir 2001) 4533 vd; Özeker ve Akkaya (n 27) 4036 vd.

28 Arslan (n 15) 192, 207.

29 Kuru, *Cilt III* (n 12) 2702; Umar (n 12) 810; Atalay ve Bulut, 'Birlikçi' (n 12) 3069; Çayan (n 10) 34. Nitekim, hâkim tarafından yapılan kanaat açıklaması üzerine yargılama sona ermemekte, bilâkis yargılamanın devam etmesi sağlanmakta ise ara karar söz konusudur. Bkz. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n 12) 177; Murat Atalı ve Efe Dırenisa, 'Karar ve Hüküm' iç Hakan Pekcanitez, Muhammet Özeker, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil ve Efe Dırenisa (edr), *Medeni Usul Hukuku Cilt IV* (16. Baskı, On İki Levha 2025) 3207; Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n 12) 294; Güray Erdönmez, 'Usul İşlemleri' iç Hakan Pekcanitez, Muhammet Özeker, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil ve Efe Dırenisa (edr), *Medeni Usul Hukuku Cilt I* (16. Baskı, On İki Levha 2025) 684.

30 Duruşma esnasında verilen birlikçiye başvurma kararında sadece dosyanın birlikçiye tevdi edileceğinin belirtilmesi yeterli görülebilirse de daha sonra kanuna uygun bir görevlendirme kararıyla birlikçi seçimi yapılmalıdır. Bu yönde bkz. Deliduman (n 12) 275; Gököz (n 15) 214.

31 Birlikçiye görevlendiren makam; birlikçisinin görev sınırlarının belirlenmesinde dikkatli davranmalı, birlikçisinin uzmanlık alanına müdahale niteliği taşıyabilecek sınırlamalardan kaçınmalıdır. Baumbach, Lauterbach, Albers and Hartmann (n 16) 1686 Rn 5; Reichold (n 16) 808 Rn 2.

32 Kuru, *Cilt III* (n 12) 2731; Arslan (n 15) 202; Yılmaz, *Cilt III* (n 12) 4197; Umar (n 12) 810-811; Atalay ve Bulut, 'Birlikçi' (n 12) 3069; Tanrıver, *Cilt I* (n 11) 1041; Tanrıver, 'Hukuk Yargısı' (n 10) 234; Karşı (n 12) 608-609; Aras (n 12) 1623, 1636; Çayan (n 10) 49.

33 Hâkim, birlikçisinin görev sınırlarını ve cevaplama gereken soruları kendiliğinden belirlemelidir; ancak tarafların bu konuda hâkimden talepte bulunması da mümkündür. Diğer yandan, tarafların bu konudaki talebinin reddi de tek başına görevlendirme kararının hukuka aykırılığına sebep olmayacaktır. BGH, 15.01.2020-VII ZB 96/17 (MDR 2020 363-364).

66/7). Bilirkişilik listesine kayıtlı bilirkişiler için, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) üzerinden dosyanın incelenmesinin mümkün olduğu hâllerde, bilirkişiye fizikî olarak dosya teslimi yapılmaksızın UYAP'a entegre Bilirkişi Bilgi Sistemi üzerinden inceleme yetkisi verilebilir (BilYön m. 51/2). Listeye kayıtlı bilirkişiler, görevlendirmeyi yapan merci tarafından verilen bu yetki sonucunda UYAP Bilirkişi Portal üzerinden ilgili dosyaya erişim sağlayabilirler³⁴. Ancak uygulamada, çoğunlukla fizikî dosya teslimi yapılmakta ve bilirkişiye teslim edilen evraklar bir tutanakla tespit edilerek işlem tamamlanmaktadır.

Bilirkişi görevlendirmesini yapan makamın kararı üzerine dosya kendisine teslim edilen bilirkişinin görevi bu anda başlamaktadır. Dosyayı teslim alan bilirkişi, görevlendirme kararı ve kanunî düzenlemeler kapsamında kendisini görevlendiren makama – varsa – gerekli bildirimleri yapmakla ve görevden kaçınmasını gerektiren herhangi bir sebep yok ise süresinde ve usûlüne uygun bir rapor sunmakla yükümlüdür. Bilirkişi, kanunen kendisine tanındığı üzere, konunun uzmanlık alanına kalıp kalmadığı, başka bir uzmanlık alanından bilirkişiye ihtiyaç duyup duymadığı, görevden kaçınmasını gerektiren bir sebebin olup olmadığı veya raporundan önce başka yerden tespiti ve araştırılması gereken hususların varlığı gibi istisnai hususlar haricinde (HMK m. 275; CMK m. 66/3-5; BilYön m. 53, 54/1), görevlendirme kararının gereklerini yerine getirmelidir. Görevlendiren makam tarafından kabul edilebilecek bir sebeple bilirkişilikten çekinme hâli hariç (HMK m. 270; CMK m. 70; BilYön m. 11/2) bilirkişi, rapor sunmaktan imtina edemez. Bu nedenle bilirkişinin, burada sayılan istisnai hususlar haricinde görevlendirme kararının yerindeliliğini veya geçerliliğini araştırması ve bu araştırma neticesinde elde ettiği kanaate göre hareket etmesi mümkün değildir. Bilirkişi, görevden çekinmesini gerektiren sebeplerin varlığı hâlinde dahi sadece bu durumu görevlendirmeyi yapan makama bildirmekle yükümlü olup ilgili makam tarafından çekinmenin kabul edilmemesi durumunda bilirkişilik görevini yerine getirmek zorundadır. O hâlde, yukarıda değinilen istisnai durumlar haricinde, bilirkişi görevlendirilmesine ilişkin kararın bilirkişi bakımından doğrudan hukukî sonuç doğurduğu ve bilirkişinin görevlendirme kararının kendisine bildirilmesinden itibaren yükümlülüklerinin başladığı söylenebilir. Bu sonuçların doğabilmesi için bilirkişiye yapılacak bildirim ve devamında dosyanın kendisine teslimi haricinde ek başka bir işlem yapılmasına gerek yoktur. Bunun devamı olarak görevini tamamlayarak raporunu usûlüne uygun bir şekilde teslim eden bilirkişi, Bilirkişilik Daire Başkanlığı tarafından çıkarılan (BilK m. 6/2-ğ) Bilirkişilik Asgari Ücret Tarifesi'ne³⁵ göre görevlendirmeyi yapan makam tarafından tespit edilen ücrete hak kazanır. Bilirkişinin sarf etmiş olduğu emek ve mesainin karşılığı olarak takdir edilen ücret, yasal kesintiler

34 Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdarî ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik (Yön.) (RG 06.08.2015/29437) m. 220/2: "UYAP Bilirkişi Bilgi Sistemi üzerinden bilirkişi veya bilirkişiler görevlendirilebilir. Bilirkişi listesinde yer alan bilirkişiler tespit ve teslim tutanağını, dosyanın iş listesine düşmesinden itibaren en geç bir hafta içinde güvenli elektronik imza ile imzalayarak mahkemeye göndermek ya da 6100 sayılı Hukuk Mahkemeleri Kanununun 275 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen haber verme yükümlülüğünü yerine getirmek zorundadır. Bu tutanaklar, bilirkişi tarafından imzalanmadan dosya erişime ve incelemeye açılmaz. Bilirkişi dosyayı inceledikten sonra elektronik ortamda düzenlediği raporunu güvenli elektronik imzayla imzalayarak mahkemesine gönderir. Birden fazla bilirkişi görevli ise düzenlenen rapor tüm bilirkişiler tarafından güvenli elektronik imza ile imzalandıktan sonra mahkemeye gönderilir. Bilirkişi listesinde yer almayan bilirkişilerin ise bu işlemleri yapabilmeleri için öncelikle mahkeme huzurunda yemin etmeleri gerekir."

35 RG 25.12.2024/32763.

yapıldıktan sonra bilirkişiye ödenir (HMK m. 283; CMK m. 72; BilYön m. 57). Bu ücret ödemeleri, UYAP bilirkişi bilgi sistemi üzerinden bilirkişilerin banka hesaplarına yapılmaktadır³⁶.

III. LİSTE DIŞINDAN BİLİRKİŞİ GÖREVLENDİRİLMESİ, GÖREVLENDİRMEİNİN ŞARTLARI VE SONUÇLARI

A. LİSTE DIŞINDAN BİLİRKİŞİ GÖREVLENDİRİLMESİNİN ŞARTLARI

Bilirkişilik Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle kabul edilen sistem içerisinde bilirkişilik sicil ve listesinde yer almayan kimselerin bilirkişi olarak görevlendirilmesinin mümkün olduğunca engellenmesi amaçlanmıştır³⁷. Zira özellikle konunun uzmanı olmayan kişilerin bilirkişi olarak görevlendirilmesi nedeniyle yargılama gereksiz yere uzamakta ve bu durum usûl ekonomisi ile adil yargılanma ilkelerine aykırılık teşkil etmekteydi³⁸. Ancak uyuşmazlık konusu vakıaların çeşitliliği ve çokluğu ile bilirkişinin hukukî niteliği de dikkate alınarak liste dışından bilirkişi görevlendirilmesi tamamen yasaklanmış da değildir³⁹. Buna göre, görevlendirmeyi yapacak makamın bulunduğu yer bölge kurulunun hazırladığı listede bilgisine başvurulacak uzmanlık dalında bilirkişi bulunmaması hâlinde diğer bölge kurullarının listelerinden, burada da bulunmaması hâlinde ise listelerin dışından bilirkişi görevlendirilebilir. Ancak bunun için, liste dışından görevlendirilecek bilirkişinin, Bilirkişilik Kanunu'nun 10. maddesinde düzenlenen bilirkişiliğe kabul şartlarından olan başka bir bölge kurulu listesine kayıtlı olmama, bilirkişilik temel eğitimini tamamlamış olma ve bilirkişilik yapacağı uzmanlık alanında en az beş yıl fiilen çalışmış olma şartları haricindeki tüm şartları taşıması gerekir (HMK m. 268/2; CMK m. 64/2; BilK m. 12/6; BilYön m. 50/4).

Bilirkişilik Kanunu'nun amacı ve yukarıda değinilen somut düzenlemeler bir arada değerlendirildiğinde, bilirkişilik listesinde kayıtlı olmayan bir bilirkişinin görevlendirilebilmesi için listede kayıtlı bilirkişiler arasında ilgili uzmanlık alanından bir bilirkişinin yer almaması öncelikli şarttır. Ancak kanaatimizce, bu şartı dar yorumlamak bilirkişinin niteliğine ve bilirkişi raporunun amaçlarına aykırıdır. Bilirkişi hâkimin yardımcısı niteliğinde olduğuna veya kabul edilecek görüşe göre en azından yargılamayı yürüten hâkimle yakın ve uyumlu bir çalışma göstermesi gerektiğine göre⁴⁰, hâkimin de kendisine yardımcı olacak bir bilirkişiyi görevlendirme konusunda sıkı sınırlandırmalara tâbi tutulmaması gerekir. Listede o uzmanlık alanında kayıtlı olan az sayıdaki bilirkişilerin iş yükü veya kişisel durumları, örneğin ret sebepleri veya geçmişte o makamla uyumlu çalışmamış olması gibi, dikkate alınarak liste dışından bilirkişi görevlendirilmesi mümkün olmalıdır. Yine bu noktada, bilirkişi raporuyla ulaşılmak istenen amaç olan özel ve teknik bilginin derinliği

36 Yön. m. 220/3: "Bilirkişilere ödenmesi gereken ücretler de Bilirkişi Bilgi Sistemi üzerinden banka hesaplarına aktarılabilir."

37 Nitekim 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu'nun genel gerekçesinde, yargı mercilerinin bilirkişi listelerinin dışından bilirkişi görevlendirmesi, eleştirilen hususlardan biri olarak sayılmıştır. Bkz. <<https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D26/Y1/T1/WebOnergeMetni/3cb39de5-4d41-4be6-9810-19f537d0fb06.pdf>> Erişim Tarihi 28 Mart 2025.

38 Yılmaz, *Cilt III* (n 12) 4182-4183.

39 Böyle bir muhtemel yasaklayıcı hükmün Anayasal seviyede güvence altına alınan adil yargılanma hakkı karşısında kabul edilebilir olup olmayacağına yönelik tartışmalar çalışmamız kapsamının sınırlarını aşmaktadır.

40 Bkz. yuk. II, B.

veyahut kapsamına göre bir bilirkişi görevlendirilmesi ihtiyacı da göz ardı edilmemelidir. Ayrıca, mevcut bilirkişi listelerinde yer alan temel ve alt uzmanlık alanları oldukça detaylı olsa dahi, belirli bir alt uzmanlık alanında bilirkişilerin kayıtlı olması, o alt uzmanlık alanıyla ilgili her konuda mahkemenin liste dışından bilirkişi görevlendiremeyeceği olarak da yorumlanamamalıdır. Daha açık bir ifadeyle, belirli bir alt uzmanlık alanında kayıtlı olan bilirkişinin, o alt uzmanlık alanıyla ilgili her türlü teknik ve özel konuda hâkimdeki eksik bilgiyi tamamlayabileceği gibi genel bir varsayım da uygun değildir. Kaldı ki yukarıda değinilen kanunî düzenlemeler, Bilirkişilik Daire Başkanlığı tarafından tespit edilen (BilK m. 6/2-a) temel ve alt uzmanlık alanlarını esas almamış, sadece bilgisine başvurulacak *uzmanlık dalında* bilirkişi bulunmaması hâlinde liste dışından bilirkişi görevlendirilmesine imkân tanımıştır. O hâlde, sadece ilgili temel ve alt uzmanlık alanlarına göre listede bilirkişilerin mevcut olduğundan hareketle liste dışından bilirkişi görevlendirilemeyeceği gibi bir sonuca varılamaz. Tüm bu nedenlerle, bilirkişiye başvurmak isteyen makamların liste dışından bilirkişiye başvurma konusunda hâlen geniş bir yetkisinin olduğunu; ancak bu yetkinin, yukarıda değinilen sınırlamaların dar yorumlanması sonucunda dahi bu dar sınırlamalara uygun bir şekilde gerekçeli olarak kullanılması gerektiği kanaatindeyiz. Mahkeme veya diğer yargı merci, liste dışından bilirkişi görevlendirilmesi ihtiyacı doğrultusundaki gerekçeleri açıklayarak o alt uzmanlık alanında listede kayıtlı bilirkişi mevcut olmasına rağmen liste dışından bilirkişi görevlendirilebilir.

Liste dışından görevlendirilen bilirkişinin Bilirkişilik Kanunu'nun 10. maddesinde yer alan bilirkişiliğe kabul şartlarını da sağlaması gerekir. Buna göre ilgili bilirkişinin, kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıldan fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık, gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık yapma, yalan tanıklık ve yalan yere yemin suçlarından mahkûm olmamış olması; terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmaması; daha önce kendi isteği dışında bilirkişilik sicilinden çıkarılmamış olması; disiplin yönünden meslekten veya memuriyetten çıkarılmamış ya da sanat icrasından veya mesleki faaliyetten geçici ya da sürekli olarak yasaklanmamış olmaması; meslek mensubu olarak görev yapabilmek için mevzuat tarafından aranan şartları haiz olmak ve mesleğini yapabilmek için gerekli olan uzmanlık alanını gösteren diploma, mesleki yeterlilik belgesi, uzmanlık belgesi veya benzeri belgeye sahip olması ve bilirkişilik temel ve alt uzmanlık alanlarına göre belirlenen yeterlilik koşullarını taşıması gerekir. Bilirkişiye başvuracak makamın, liste dışından görevlendirme yapılabilmesine ilişkin yukarıda değinilen ön şartlar haricinde, liste dışından görevlendirilen ilgili bilirkişinin bu şartları sağladığını da değerlendirerek karar vermesi gerekir.

B. LİSTE DIŞINDAN BİLİRKİŞİ GÖREVLENDİRİLMESİ KARARI VE NİTELİĞİ

Bilirkişi, usûl hukukuna ilişkin kanunlarda deliller arasında düzenlenmiş olmasının bir sonucu olarak yargısal bir sürecin parçasıdır. Bu noktada bilirkişi raporunun hukukî niteliğinin tespiti bakımından delil veya delil değerlendirme aracı, bilirkişinin hukukî niteliği bakımından ise hâkimin

yardımcısı olup olmadığı gibi tartışmalar yapılabilirse de⁴¹ bunların hiçbiri bilirkişinin ve bilirkişiye başvurulmasının yargısal bir sürece ilişkin olduğunu değiştirmemektedir.

Liste dışından bilirkişi görevlendirilmesi kararı, listeden görevlendirmelerde olduğu gibi bir ara karar niteliğindedir⁴². Görevlendirilen bilirkişinin listeye kayıtlı bilirkişiler arasında olması veya liste dışından olması, görevlendirme kararının niteliğini değiştirmemektedir. Bilirkişi görevlendirilmesine ilişkin karar, her hâlikârda, yargısal bir ara karardır. Bu karar, idarî nitelikte veya yargısal makamların iç işleyişine ilişkin bir karar niteliğinde olmayıp aksine doğrudan yargılama konusu uyuşmazlığa ilişkin vakıaların tespitini ve değerlendirilmesini sağlayarak yargılamayı ilerletmeye yöneliktir. Bu nedenle, listede kayıtlı bilirkişiler arasından olduğu gibi liste dışından bilirkişi görevlendirilmesine ilişkin kararın da yargısal niteliğinden şüphe etmemek gerekir.

C. LİSTE DIŞINDAN BİLİRKİŞİ GÖREVLENDİRİLMESİNİN BİLİRKİŞİLİK BÖLGE KURULUNA BİLDİRİLMESİ

1. Genel Olarak

Liste dışından görevlendirilen bilirkişiler, bilirkişilik bölge kuruluna bildirilir (HMK m. 268/2; CMK m. 64/2; BilK m. 12/6). Bu bilgilendirmenin amacının tam olarak ne olduğu konusunda ilgili madde gerekçelerinde herhangi bir açıklık yoktur. Bildirimin amacını, bildirim yapılan bilirkişilik bölge kurullarının görevleriyle birlikte değerlendirerek belirlemeye çalışmak mümkün olabilir. Bu doğrultuda, liste dışından bilirkişi görevlendirmelerinin bilirkişilik bölge kuruluna bildirilmesinin bilirkişilik bölge kurullarının bilirkişilik hizmetlerinin mevzuata uygun yerine getirilmesini sağlama ve bilirkişilerin denetimini yapma görevlerinin etkinliğini sağlamayı amaçladığı söylenebilir. Böylece bölge kurulları, bilirkişilik görevini yapan ve kendileri tarafından belirlenen listede yer almayan bilirkişileri de takip ederek denetleyebilecektir. Keza, aynen listeye kayıtlı bilirkişiler gibi, liste dışından görevlendirilen bilirkişiler de bilirkişilik bölge kurullarının disiplin ve performans denetimine tâbidir. Zira kanun, bilirkişilerin denetimi bakımından listeye kayıtlı olup olmama şeklinde bir ayırım yapmamıştır (bkz. BilK m. 8/1-a, d).

2. Bilirkişilik Bölge Kurulunun Görev ve Yetkisi

Bilirkişilik bölge kurulunun, liste dışından yapılan bir bilirkişi görevlendirilmesinin kendisine bildirim üzerine nasıl bir yetkiye sahip olduğu konusunda kanunî düzenlemelerde hiçbir açıklık yoktur. Kanun, sadece liste dışından görevlendirilen bilirkişilerin bilirkişilik bölge kuruluna bildirileceğini hükme bağlamıştır (HMK m. 268/2; CMK m. 64/2; BilK m. 12/6). Bu nedenle, bilirkişilik bölge kurulunun, liste dışından görevlendirilen bilirkişiler bakımından bildirim ve bildirim üzerine bilirkişilik faaliyetinin mevzuat çerçevesinde denetlenebilmesinin ötesinde bir yetkisinin olmadığı söylenebilir. Nitekim, liste dışından yapılan görevlendirmelerinin bölge kuruluna bildirilmesine

41 Bu konuda bkz. yuk. II, B.

42 Bkz. yuk. II, C.

rağmen liste dışından görevlendirilen bilirkişinin yemin etmesinde bilirkişilik bölge kurulu değil, görevlendirmeyi yapan merci yetkili kılınmıştır (HMK m. 271/2; CMK m. 64/6; BilYön m. 44/9).

Bununla birlikte Bilirkişilik Yönetmeliği'nde kanun hükümlerinde yer almayan ve kanun hükümleriyle çizilen çerçevenin ötesinde bir düzenlemeye yer verilmiştir. Yönetmeliğin 50. maddesinin dördüncü fıkrasında, liste dışından yapılan bilirkişi görevlendirilmelerinin bilirkişilik bölge kuruluna bildirileceğine ilişkin kanunî ifade aynen tekrar edildikten sonra "*Liste dışından görevlendirilen bilirkişinin, bilirkişilik yapma şartlarını taşımadığının bölge kurulu tarafından tespiti halinde, bu kişi UYAP'a⁴³ kaydedilmez ve durum görevlendirmeyi yapan mercie bildirilir.*" şeklinde yeni bir ifadeye yer verilmiştir. Böylece bilirkişilik bölge kuruluna, yargısal bir işlem olan⁴⁴ bilirkişi görevlendirilmesine ilişkin kararı denetleme ve kararın yerinde bulunmaması hâlinde görevlendirme kararının gereğini yapmayarak durumu ilgili mercie bildirme yetkisi verilmiştir.

Her şeyden önce açıkça tespit etmek gerekir ki, kanun hükmünde yer verilmeyen böyle bir ek ve yeni yetkinin ikincil seviyedeki yönetmeliklerle verilmesi kabul edilemez⁴⁵. Nitekim aynı Kanun ve Yönetmelik bakımından somut bir örnekte Danıştay yönetmelik hükmü bakımından iptal kararı vermiştir. İlgili karara göre, Bilirkişilik Kanunu'nda Bilirkişilik Daire Başkanlığı'na "*eğitim verecek eğitim ve öğretim kurumları ile diğer kurumların niteliklerini belirlemek ve bunlara izin vermek*" (BilK m. 6/2-d) yetkisi verilmiş olmasına rağmen, Bilirkişilik Yönetmeliği'nde herhangi bir nitelik belirlenmesi yapılmaksızın eğitim verebilecek kurumların tek tek sayılmış olmasını Danıştay hukuka aykırı bulmuş ve Bilirkişilik Yönetmeliği'nin ilgili 33. maddesini iptal etmiştir⁴⁶. O hâlde, aynı

43 Adalet hizmetlerinin elektronik ortamda yürütülmesi amacıyla oluşturulan Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (BilYön m. 4/1-m).

44 Bkz. yuk. III, B.

45 Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Sümeysa Özgen, 'İdarenin Düzenleme Yetkisi ve Sınırı, Anayasa Mahkemesi Tarafından Belirlenen Ölçütler ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri' (2022) 154 Danıştay Dergisi 200 vd.

46 Danıştay 10 D, E 2017/1621 K 2020/5474, 26.11.2020. Bu konudaki süreç için ayrıca bkz. yuk. dn. 6.

Diğer yandan Bilirkişilik Daire Başkanlığı bu şekilde Kanun'a ve hatta bizzat kendisi tarafından çıkarılan Yönetmeliğe aykırı birçok işlem yapmaktadır. Örneğin, Bilirkişilik Yönetmeliğinin her yıl bilirkişi listelerinin güncellenmesi için ilân yapılacağına yönelik açık hükmüne rağmen (BilYön m. 39/1) yıllarca ilân yapılmamış, en son 2022 yıllarında ilân yapılmıştır. Yine aynı Yönetmeliğin "bilirkişiler yenileme eğitimine sicile kaydedildiği tarihten itibaren üçüncü yılın içinde katılmak zorundadır." şeklindeki açık ve emredici hükmüne rağmen (BilYön m. 30/8), Bilirkişilik Daire Başkanlığı'nın web sayfasından yapılan 19.11.2020 tarihli bir duyuru ile Covid-19 gerekçe gösterilerek eğitimler ertelenmiş ve yeni eğitimlerin başlaması 2025 yılını bulmuştur (Duyuru için bkz. <<https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/bilirkisilik-yenileme-egitimleri-hakkinda-duyuru191.120.20031840>> Erişim Tarihi 28 Mart 2025). Bu sürecin sebebi, eğitim izni verilecek kuruluşlara ilişkin hükmün Danıştay tarafından iptal edilmiş olması gibi görülebilirse de (bkz. yuk. dn. 6), esasen Danıştay'ın iptal gerekçesinin idare tarafından dikkate alınmadığı ve sürecin mevzuata aykırı bir şekilde yönetildiği sonucu değişmemektedir. Nitekim, böyle bir duyuru metninin idarî düzenleme yetkisi içerisindeki niteliğinin belirsizliği bir yana, Yönetmelikte dahi eğitimlerin ertelenmesine ilişkin hiçbir düzenlemeye yer verilmemiştir. Oysa Kanun'a dayanılarak ve Kanun'un verdiği yetkiyle çıkarılan Yönetmelikte yer verilen yenileme eğitimine yönelik zorunluluğun en azından aynı seviyede bir Yönetmelik değişikliği ile ertelenmesi hukuken mümkün olabilirdi. Nitekim bkz. "Normlar hiyerarşisine göre kanundan sonra gelen tüzük, yönetmelik, genelge, kılavuz gibi düzenlemelerin ancak kanunda verilmiş olan hakkın kullanılmasının açıklanması ile ilgili olacağı, bu metinlerde kanun ile verilmiş olan hakkı genişletici veya daraltıcı mahiyette hükümlere yer verilemeyeceği hukukun genel ilkelerindedir. İdarenin düzenleyici idari işlem tesis etme yetkisinin "Yasama yetkisinin devredilmezliği" ilkesinin bir sonucu olarak ikincil nitelikte bir kural koyma yetkisi olduğu göz önüne alındığında; söz konusu yetkinin kanunların çizdiği çerçeve içinde kalması ve kanunlara uygun olarak kullanılması zorunludur. Bu bağlamda kanunun öngördüğü düzenleme yetkisinin yine kanunda belirtildiği gibi kullanılması, kanun hükmü bir konunun yönetmelikle düzenlenmesini öngörüorsa düzenlemenin yönetmelikle

Birliklilik Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Ceza Muhakemeleri Kanunu'nda sadece birliklilik bölge kuruluna bildirim düzenlenmişken, Birliklilik Yönetmeliği'nde belirli durumlarda bu bildirim gereğini yapmama yetkisi verilmesi hukuka aykırıdır. Böyle bir yetki, Kanun'a aykırıdır ve bu durumda Yönetmelik hükmünün iptali gerekeceği gibi ilgili yargı mercileri tarafından doğrudan Kanun hükümlerinin uygulanması da mümkündür⁴⁷. Bu nedenle, birliklilik bölge kurullarının liste dışından yapılan birlikli görevlendirmelerini reddetme gibi bir yetkisinden söz edilememelidir.

Ayrıca birliklilik bölge kuruluna bahsedilen birlikli seçimini reddedebilme yönündeki bir değerlendirme yetkisi; birliklilik bölge kurulunun niteliği, görev ve yetkileri ile birlikli görevlendirilmesine ilişkin kararın niteliği ve amacı karşısında da kabul edilebilir nitelikte değildir. Birliklilik bölge kurulları, birliklilik faaliyetlerinin belirli bir düzen içerisinde yapılması ve birliklilerin disiplin yönünden denetimiyle yetkili idarî bir organ niteliğinde olup kurulların yargısal bir kararın yerindeliğini değerlendirme yetkisine sahip oldukları söylenemez. Nitekim bu yetkinin, ilgili birliklinin birliklilik yapmasının engellenmesi şeklinde değil, sadece "UYAP'a kaydedilmeme" şeklinde ifade edilmiş olması da bunu göstermektedir. Zira UYAP, yürütmenin bir parçası olan Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanarak hizmete sunulmuş bir sistem olup doğrudan bu sistem üzerinden yapılan sınırlandırmalara yargısal anlamda olumlu veya olumsuz bir karar ya da işlem niteliği atfedilemez. O hâlde, birliklilik bölge kurullarının idarî bir organ olarak, idare tarafından ve idarî bir ikincil mevzuatla tanınan yetki çerçevesinde idarî bir platform olan UYAP üzerinden birlikli görevlendirmelerine müdahale edebiliyor olmaları, bu yetkinin hukukî bir şekilde birlikli bölge kurullarına verildiği anlamına gelmez. Yürütme organının yetkisinde olan UYAP üzerinden, önceden ve belirli kalıplarla sınırlandırılmış işlemler, yargı yetkisine müdahale olarak ve mahkemelerin bağımsızlığı ilkesini ihlâl eder nitelikte dahi görülebilir⁴⁸. Bu kapsamda yargı yetkisinin doğal bir parçası olan birlikli görevlendirmeleri de yargı yetkisinin kapsamında olup bu yetkinin kullanımı konusunda belirli çerçevede kanunî sınırlandırmalar yapılabilirse de idarî işlemlerle yargı yetkisinin sınırlandırılması mümkün değildir. O hâlde, liste dışından birlikli görevlendirilmesi hâlinde, bu görevlendirmenin şartlarının sağlanıp sağlanmadığı da aslı olarak yargısal bir takdir ve değerlendirme yetkisi olup bu yetkinin birliklilik bölge kurulu tarafından

yapılması, ayrıca normlar hiyerarşisinde yönetmeliğe göre daha alt düzeyde yer alan düzenleyici işlemlerin yönetmelikle çizilen sınırı aşmaması ve yönetmeliğe uygun olması bir diğer zorunluluktur." Danıştay 8 D, E 2014/5896 K 2019/4611, 15.05.2019.

47 Kuru, *Cilt II* (n 17) 1929; Kuru ve Aydın, *Usul El Kitabı I* (n 12) 592; Turgut Öz, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Rehlin Malın Birleşmesi ve Karışması (Kanundaki Önemli Değişikliklerle Birlikte)' iç A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen (edr) *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu* (Yetkin 2018) 132; Alper Uyumaz ve Mehmet Cemil Türk, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler' (2019) 25(2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı) 1416, 1450; Nur Bolayır, *Medenî Usûl Hukuku'nda Hâkimin Hukuku Reşen Uygulama İlkesi* (On İki Levha 2019) 149-150; Danıştay 4 D, E 2008/975 K 2008/2250 11.06.2008; Danıştay 6 D, E 1990/2786 K 1991/871, 26.04.1991; Yargıtay 20 HD, E 2006/699 K 2006/1811, 17.02.2006.

Kanuna aykırı ikincil düzenleyici işlemin bu şekilde ihmal edilerek doğrudan kanun hükümlerinin uygulanması konusunda detaylı açıklama, eleştiri ve tavsiyeler için bkz. Melikşah Yasin, 'İdari Yargılama Usulünde Düzenleyici İdari İşlemlerin İhmal Meselesi' (2013) 16(1) İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi 9, 10 vd.

48 Bu yönde Umar (n 12) 801. Birlikliliğe ilişkin kurumsal bakımından bu yönde bkz. Tanrıver, 'Hukuk Yargısı' (n 10) 228-229. Ayrıca Birliklilik Daire Başkanlığı bakımından benzer yönde bkz. Atalı, 'Hukukî Konularda Birliklilik' (n 10) 3277. Karşı görüşte Kök (n 2) 448.

denetlenmesi kabul edilemez. Bilirkişiye başvurulması⁴⁹ ve bu kapsamda kendisine başvurulacak bilirkişinin seçimi ilgili makamın takdirindedir. İdarenin yargısal nitelikteki bir işlemi herhangi bir şekilde engelleme veya geciktirme yetkisini haiz olması düşünülemez (AY m. 138/4). Nitekim doktrinde Umar, bu konuya ilişkin olarak – aynen katıldığımız – şu tespit ve değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Fıkra III, başta f. İde sözü edilen bilirkişi listeleri ile bağlantılıdır ve bilirkişi listesi hazırlanması konusunda güdümü Adalet Bakanlığına vermektedir; bu liste sisteminin, mahkemelerin bağımsızlığı ve yargıcın delil takdirinde serbestliği ilkeleriyle bağdaşır yanı yoktur. Ancak şurası kesindir ki, tarafların kendi seçecekleri bilirkişilerden rapor alıp bunu mahkemeye sunmak yetkileri mutlaktır; Bakanlığın yayınladığı yönetmeliğe göre hazırlanmış liste içinden mahkemece mecburen seçilmiş bir bilirkişinin raporuna uygun düşmeyen içerikte raporu bu özel bilirkişi hazırlanmış idiyse, delilleri serbestçe değerlendirme ilkesi uyarınca yargıcın o özel bilirkişi raporuna itibar etmesini engelleyecek kural yoktur ve getirilmesine kalkışılması da mahkemelerin bağımsızlığına, dolayısıyla Anayasa m. 9 ve 138 kurallarına aykırı düşer.” 50

Bu noktada ayrıca belirtmek gerekir ki, bilirkişilik bölge kurullarının kurulmasından önce de bilirkişinin seçiminde son sözün hâkime ait olduğu ifade edilmekteydi⁵¹. Bilirkişilik bölge kurullarının kurulmasının hâkime (ve daha geniş anlamda bilirkişiye başvuran makama) ait olan bu son sözü söyleme yetkisini değiştirdiği söylenemez. Ancak bilirkişilik bölge kurulunun, kendisine yapılan bildirim gereğini yapmakla beraber, liste dışından görevlendirme yapan makamı, görevlendirilen bilirkişinin şartları sağlamadığı hususunda uyarması mümkün olabilir. Bu uyarı, bilirkişilik bölge kurulunun genel olarak bilirkişilik faaliyetinin düzen içerisinde yürütülmesini sağlama görevi kapsamında kabul edilebilir. Örneğin, ilgili bilirkişi, bilirkişilik yapmaktan yasaklanmış olabilir ve bu durum görevlendirmeyi yapan makam tarafından bilinmeyebilir. Ancak bilirkişilik bölge kurulunun, böyle bir uyarının ötesinde yargısal bir işlemi denetleme ve gereğini yapmama gibi bir görev ve yetkiyi haiz olması düşünülemez. Kaldı ki, kanunî düzenlemelerde hiç yer verilmeyen böyle bir yetkinin, ikincil nitelikteki yönetmelik hükümlerinden elde edilmesi de hukuka aykırıdır.

49 İstisnâ olarak bilirkişiye başvurulmasının zorunlu kabul edildiği durumlar ile diğer durumlardaki takdir yetkisinin kapsamı için bkz. Kuru, *Cilt III* (n 12) 2624-2633; Kuru ve Aydın, *Usul El Kitabı I* (n 12) 782-787; Arslan (n 15) 193-200; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n 12) 498-500; Yılmaz, *Cilt III* (n 12) 4144 vd; Umar (n 12) 797 vd; Atalay ve Bulut, ‘Bilirkişi’ (n 12) 3038-3045; Tanrıver, *Cilt I* (n 11) 985-989; Deliduman (n 12) 267-270; Erdoğan ve Üçüncü (n 20) 368-370; Deryal (n 10) 193-220; Zora (n 5) 56-76; Çayan (n 10) 15-29. Alman hukukunda hâkimin gerçekten ayrı bir uzmanlığa ihtiyaç duyduğu takdirde bilirkişiye başvurabileceği ifade edilmektedir. Bu konuda bkz. Reichold (n 16) 805 Rn 3; Balzer (n 16) 111-112; Höffmann (n 16) 27-28.

50 Umar (n 12) 801.

51 Kuru, *Cilt III* (n 12) 2623, 2662; Çelik Ahmet Çelik, ‘Yargıç Bilirkişi Seçiminde Özgürdür Hiçbir Yasa veya Genelge Yargıcın Yetkisini Kısıtlayamaz’ (2011) 85(2) İstanbul Barosu Dergisi 193-197. Benzer şekilde Fransız hukukunda da hukuk hâkiminin liste dışından seçim yapabileceği hakkında bkz. Halûk Konuralp, ‘Fransız Hukukunda Bilirkişilik’ Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı II-III, 3-5 Ekim 2003 ve 1-2 Ekim 2004 319, 324. Benzer şekilde Alman hukukunda da tarafların anlaşmaya varmaları haricinde (ZPO § 404/4) bilirkişi seçiminin tamamen hâkimin yetkisinde olduğu (ZPO § 404/1) hakkında bkz. Baumbach, Lauterbach, Albers and Hartmann (n 16) 1685 Rn 8; Reichold (n 16) 807 Rn 2-3; Balzer (n 16) 115.

Bu noktada ayrıca belirtmek isteriz ki, Bilirkişilik Kanunu'nun 37. maddesiyle hâkimin bilirkişi seçimi ve görevlendirmesi sırasında kanunlarla belirlenen kurallara uymaması uyarma cezasını gerektiren bir disiplin suçu olarak Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun⁵² 63. maddesine eklenmiştir⁵³. O hâlde, kuralla aykırı bir görevlendirme yapılmış ise bunu denetleme ve gerektiğinde disiplin işlemlerini başlatma yetkisi Hâkimler ve Savcılar Kurulu'ndadır. Bilirkişilik bölge kurulu tarafından yukarıda değindiğimiz bir uyarı ihtimâli, sadece görevlendirmenin kurallara uygun olmayabileceğine yönelik bir bilgi verilmesinden ibaret olup herhangi bir disiplin işlemi niteliğinde olmadığı gibi bilirkişi görevlendirmesini engelleyici sonuç da doğuramamalıdır.

3. Bilirkişilik Bölge Kurulunun Kararı ve Kararın Sonuçları

Bir önceki başlıkta değinildiği gibi, bilirkişilik bölge kurulları, liste dışından yapılan bilirkişi görevlendirmelerini tamamen engelleme şeklinde bir yetki kullanamamaktadır. Bilirkişilik bölge kurulu, kendisine yapılan bildirim üzerine ilgili bilirkişiyi UYAP'a kaydederek aktifleştirmekte veya bilirkişinin şartları sağlamadığı gibi bir değerlendirmeyle ilgili bilirkişiyi UYAP'a kaydetmeyerek durumu görevlendirmeyi yapan makama bildirmektedir. Görevlendirilen bilirkişinin UYAP'a kaydedilmemesi ihtimâlinde karşılaşılan sorunları aşmak adına özellikle mahkemelerce uygulamada çeşitli yollar geliştirilmiştir.

Liste dışından bilirkişi görevlendirmesi yapmak isteyen makam, ilgili bilirkişiye ait bilgilerle görevlendirmeyi yapmakta, bilirkişiye dosya ve eklerini teslim etmekte ve bilirkişi raporunu teslim olarak taraflara tebliğ etmektedir. Bu süreçten önce bilirkişi bölge kuruluna herhangi bir bildirim dahi yapılmaksızın bu işlemler tamamlanabilmektedir. Ancak bilirkişiye ilgili dosyadan ödeme yapılabilmesi için mutlaka o bilirkişinin ilgili dosyaya UYAP üzerinden bilirkişi olarak kaydı gerekmekte⁵⁴ ve bilirkişinin liste dışından olması hâlinde bu kayıt için bilirkişilik bölge kurulunun onayı gerekmektedir. Bu aşamada görevlendirme bölge kurullarına bildirilmekte ve bölge kurulu tarafından bilirkişinin UYAP'a kaydedilmeyerek talebin reddi hâlinde açıklaması güç sorunlarla karşılaşmaktadır. Şöyle ki, bilirkişi, yargısal bir işlemle görevlendirilmiş, görevlendirmenin gereğini yapmış, raporu taraflara tebliğ edilerek hükme esas alınmış olsa dahi ücretini alamayabilmektedir. Hatta, bu durum, liste dışından görevlendirme yapan makam ile bilirkişilik bölge kurulları arasında gereksiz çatışmalar ile karşılıklı süregelen yazışmalara sebep olduğundan yine UYAP ile bilirkişilik bölge kurulları lehine bilirkişi görevlendirme talepleri sınırlandırılmıştır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla UYAP, liste dışından görevlendirilen bilirkişinin aynı dosyada üç kez bilirkişilik bölge kurulu tarafından UYAP'a kaydedilmeyerek reddi hâlinde, bir kez daha o dosyada

52 Hakimler ve Savcılar Kanunu, Kanun Numarası: 2802, Kabul Tarihi: 24.02.1983, RG 26.02.1983/17971.

53 Bilirkişilik Kanunu'nun tasarı hâlinde ilgili fiil kınama cezasını gerektiren bir disiplin suçu olarak düzenlenmiştir. Doktrinde kınama cezasının dahi hafif kaldığı ve daha ağır bir yaptırım kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiş olmasına rağmen (bkz. Tanrıver, 'Hukuk Yargısı' (n 10) 235), Adalet Komisyonu'nda verilen önerge kabul edilerek kınama cezası yerine bir alt ceza olan uyarma cezası verilmesi şeklinde değişiklik yapılmış ve düzenleme bu şekilde kanunlaşmıştır. <<https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D26/Y1/T1/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/f37dff79-2e1c-42de-8655-917db0440445.pdf>> Erişim Tarihi 28 Mart 2025.

54 Yön. (RG 06.08.2015/29437) m. 220/3: "Bilirkişilere ödenmesi gereken ücretler de Bilirkişi Bilgi Sistemi üzerinden banka hesaplarına aktarılabilir."

görevlendirme talep edilmesine izin vermemektedir. Böylece, idarî bir yönetim altında olan UYAP ile yargı mercilerinin işlemleri sınırlandırılmış ve bilirkişilik bölge kurullarının belirli bir bilirkişinin bilirkişilik yapmasını kabul etmeme yönündeki iradelerine üstünlük tanınarak o kişinin bilirkişi olarak UYAP'a kaydedilmesinin bölge kuruluna bildirilmesi sistemsel olarak engellenmiştir.

Ne bilirkişinin UYAP'a kaydedilmemesi ne bilirkişilik görevinin usûlüne uygun bir şekilde tamamlanmış olmasına rağmen bilirkişinin ücretinin ödenmemesi ne de bilirkişi görevlendirmelerine sayısal sınırlandırmalar getirilmesi kanun hükümleriyle açıklanabilecek niteliktedir. Bilirkişi, çoğu zaman kendisini görevlendiren makam ile bilirkişilik bölge kurulu arasında bu tür yazışma ve engellemelerden haberdar dahi değildir. Bu nedenle, bilirkişilik görevini kendisini görevlendiren makamın görevlendirme yazısı doğrultusunda tamamlayan bir bilirkişinin ücretinin ödenmemesi için artık hiçbir hukukî sebepten söz edilemez. Kaldı ki, liste dışından bilirkişi görevlendirmek isteyen makamları bu tür uygulamalara yönlendiren bilirkişilik bölge kuruluna yönetmelik hükmüyle verilen “UYAP'a kaydetmeme” yetkisinin hukukî ve etkin bir sonuç doğurucu nitelikte olduğu söylenemez. Bilirkişilik bölge kurulu, sadece bilirkişiler üzerinde disiplin ve performans denetimi yetkisini haiz olup bilirkişi görevlendiren makamların takdir ve değerlendirmelerini denetleme gibi bir yetkiyi haiz değildir. Yönetmelikle verilen “UYAP'a kaydetmeme” yetkisi, olsa olsa bu kapsamda dar yorumlanmalı ve bilirkişiyi görevlendiren makamı bilirkişilik şartları bakımından uyarma ve ilgili bilirkişinin bu şartları sağlamadığı konusunda hatırlatma yapmaktan ibaret kabul edilmelidir. Aksi hâlde, yukarıda özetlenen uygulamalar yaygınlaşmakta ve bu durum bilirkişilik bölge kurulları ile bilirkişi görevlendiren makamlar arasında çatışmalara sebep olarak neticede bilirkişilerin maddî zararıyla sonuçlanmaktadır.

Bilirkişilik bölge kurulları, liste dışından görevlendirilen bilirkişinin görevlendirme şartlarını sağlamadığı kanaatinde ise bu durumu ilgili makama bildirmekle yetinmeli; bilirkişinin görevlendirilmesini veya görevi gereği ödenmesi gereken ücreti almasını engelleyici sonuçlara sebep olmamalıdır. Kanun, bilirkişilik bölge kurullarına böyle bir yetki vermemiştir. Bu nedenle, Yönetmelik hükümlerinin Kanun'a uygun olarak dar yorumlanması ve böylece liste dışından bilirkişi görevlendirmelerinin bilirkişilik bölge kurulları tarafından denetime tâbi tutulamaması; bilirkişilik bölge kurullarının ilgili makamları yönlendirici ve uyarıcı açıklamalar yapması mümkünse de nihai olarak kendisine yapılan bildirimlerin gereğini yapması gerekir.

SONUÇ

Bilirkişilik Kanunu ile kabul edilen kurumsal yapı, bilirkişilik faaliyetlerinin belirli bir düzen ve disiplin içerisinde yürütülmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Türk hukukunda bilirkişiliğin durumu ve olması gerekenden çok daha fazla sayıda bilirkişiye başvurulması yönünde kalıplaşmış uygulama göz önüne alındığında, bu amaca yönelik düzenlemelerin desteklenmesi gerektiği açıktır. Ancak bilirkişiliğin bir meslek olmadığı ve yargısal yetki kullanımıyla yakın ilişkisi de göz ardı edilmemeli ve kurumsallaşma amacı arkasında yargı yetkisinin sınırlandırılması sonucunu doğurabilecek işlemlerden de kaçınılmalıdır.

Bilirkişilik Kanunu ile kurulan bilirkişilik bölge kurullarının aslî görevi bilirkişilik başvurularını kabul ederek bilirkişileri bilirkişilik sicil ve listesine kaydetmek ve devamında bilirkişilik faaliyetinin mevzuata uygun yürütülmesini sağlamak amacıyla disiplin ve performans denetimleri yapmaktan ibarettir. Bilirkişilik bölge kurullarının, bilirkişilerin veya bilirkişi görevlendirmelerinin bir üst kurulu gibi hareket etmesi mümkün değildir. Bu noktada, bilirkişiye başvurulabilecek ve başvurulamayacak konulara ilişkin bölge kurulları tarafından bilirkişiye başvuran mercileri sınırlayıcı işlemler yapılması da kabul edilemez. Bilirkişilik listesi dışından bilirkişi görevlendirmesi yapılmasının mümkün olduğu hâllerde, bilirkişilik bölge kuruluna verilen görev bu yöndeki bir görevlendirmenin gereğini sistemsel olarak yapmaktır. Bilirkişilik bölge kurulu, bilirkişi görevlendirmesine ilişkin kararın yerindeliliğinin denetim makamı değildir. Liste dışından yapılan bilirkişi görevlendirmeleri için, kanunî birtakım şartlar öngörülmüş ve bu şartların ilgili makam tarafından değerlendirilmesi sonucunda görevlendirilen bilirkişinin bilirkişilik bölge kuruluna bildirileceği hükme bağlanmıştır. Bu bildirim, bilirkişilik bölge kurulunun onayının alınması amacıyla yapılmamaktadır. Ancak Bilirkişilik Yönetmeliği, kanunî düzenlemelerde yer almayan ek bir cümle ile bilirkişilik bölge kurullarına bilirkişilik yapma şartlarını taşımayan liste dışından görevlendirilen bilirkişilerin UYAP'a kaydedilmemesi ve bu durumu görevlendirmeyi yapan merciye bildirilmesi yetkisi bahşetmiştir. Bu yöndeki yetkinin geniş bir şekilde kullanımından çeşitli uygulama sorunları doğmuştur. Bilirkişi görevlendiren makamlar yargısal bir karar olan bu kararın gereğinin yapılmamasından memnun kalmayarak bilirkişilik bölge kuruluna bildirim yapıp cevabı beklemeksizin dosyaları bilirkişilere teslim etmiş ve bilirkişi raporlarını alarak işleme koymuşlardır. Ancak bu kez, bilirkişiye ödeme yapılabilmesi için ilgili dosya bakımından bilirkişilik bölge kurulunun onayıyla bilirkişinin eklenmesinde sorunlarla karşılaşmıştır. Bu durumda bilirkişi, kendisini görevlendiren makamın görevlendirme kararı doğrultusunda üzerine düşen tüm iş ve işlemleri tamamlamasına rağmen bilirkişilik ücretini tahsil edemez bir durumda kalmaktadır. Hatta, aynı dosyadan bir bilirkişinin görevlendirilmesi ve bilirkişilik bölge kuruluna gönderilmesi kararı da üç defayla sınırlandırıldığından bilirkişi görevlendirecek makamların bilirkişi seçme konusundaki kararlarının gereğini yapabilmeleri sistemsel olarak kısıtlanmıştır. Tüm bu sistemsel sınırlamalar, sistemin yöneticisi olan idare tarafından yargısal bir faaliyetin sınırlandırılması olarak görülebileceği gibi bilirkişilik bölge kuruluna ikincil mevzuat niteliğindeki yönetmelikle verilen "UYAP'a kaydetmeme" yetkisi de kanunî düzenlemenin sınırlarını aşar nitelikte kabul edilebilir.

Kuşkusuz, Türk hukukunun bilirkişilikle ilgili uzun zamandır içerisinde bulunduğu karmaşa ve düzensizliğin giderilmesine yönelik kurumlar önemlidir. Ancak bu kurumların bilirkişilik bakımından dahi yargı mercileri üzerinde bir yerde olması ve hatta bunun da yönetmelik gibi ikincil düzenlemelerde yer alan hükümlerden yola çıkılarak kabul edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, liste dışından yapılan bilirkişi görevlendirmelerinde bilirkişilik bölge kurullarına düşen görev ilgili bilirkişinin bilirkişilik yapmaktan yasaklı olup olmadığını veya diğer kanunî şartları sağlayıp sağlamadığını ilgili makama bildirmek ve devamında gerekirse ilgili bilirkişinin disiplin ve performans denetimini yapmaktan ibarettir. Bilirkişilik bölge kurulu, liste dışından görevlendirme şartlarının gerçekleşmediği kanaatinde olsa dahi, o bilirkişiyi görevlendirme kararının sonuçsuz

kalması sonucunu doğuracak bir işlem yapma yetkisine sahip değildir. Aksi bir kabul, yargısal bir yetki kullanımının idarî bir işlemle denetlenmesi ve sınırlandırılması sonucunu doğurur.

KAYNAKÇA

- Akcan R, 'Bilirkişilik Kanunu Tasarısı Taslağı Hakkında Bazı Tespitler' (2015) 2(Özel Sayı) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 653-664.
- Akkan M ve Direnisa E, 'Mahkemeler' iç Hakan Pekcanitez, Muhammet Özeker, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil ve Efe Direnisa (edr), *Medenî Usûl Hukuku Cilt I* (16. Baskı, On İki Levha 2025).
- Aras B, 'Türk Hukukunda Bilirkişilik ve Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanun Tasarısının Getirdiği Düzenlemeler' (2008) 6(65) Legal Hukuk Dergisi 1613-1652.
- Arslan R, 'Bilirkişilik, Sorunlar ve Çözüm Önerileri' (2000) Yargı Reformu 2000 Sempozyumu 5-6-7-8 Nisan 190-210.
- Arslan R, Yılmaz E, Taşpınar Ayvaz S ve Hanağası E, *Medenî Usul Hukuku* (10. Baskı, Yetkin 2024).
- Aşçıoğlu Ç, 'Bilirkişilik Kavramı ve Görev Sınırları' (2001) Bilirkişilik Sempozyumu 9-10 Kasım 2001 25-107.
- Atalay O ve Bulut U, 'Bilirkişi' iç Hakan Pekcanitez, Muhammet Özeker, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil ve Efe Direnisa (edr), *Medenî Usûl Hukuku Cilt III* (16. Baskı, On İki Levha 2025).
- Atalay O, 'Delil Kavramı Üzerine' iç *Halûk Konuralp Anısına Armağan I* (Yetkin 2009) 129-138.
- Atalay O, 'İspat' iç Hakan Pekcanitez, Muhammet Özeker, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil ve Efe Direnisa (edr), *Medenî Usûl Hukuku Cilt III* (16. Baskı, On İki Levha 2025).
- Atalı M, '6754 Sayılı Bilirkişilik Kanunu ve Hukukî Konularda Bilirkişilik' (2016) 65(4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 3271-3282.
- Atalı M ve Direnisa E, 'Karar ve Hüküm' iç Hakan Pekcanitez, Muhammet Özeker, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil ve Efe Direnisa (edr), *Medenî Usûl Hukuku Cilt IV* (16. Baskı, On İki Levha 2025).
- Atalı M, Ermenek İ ve Erdoğan E, *Medenî Usûl Hukuku* (7. Baskı, Yetkin 2024).
- Balzer C, *Beweisaufnahme und Beweiswürdigung im Zivilprozess* (3rd edn, Erich Schmidt 2011).
- Baumbach A, Lauterbach W, Albers J and Hartmann P, *Zivilprozessordnung* (76th edn, C.H.Beck 2018).
- Boran Güneysu N, 'İşlem Türleri ve Usulî İşlemin Bu İşlem Türleri Arasındaki Yeri' iç *Halûk Konuralp Anısına Armağan I* (Yetkin 2009) 163-194.
- Bolayır N, *Medenî Usûl Hukuku'nda Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulama İlkesi* (On İki Levha 2019).
- Brauchli J, *Die Behandlung des Beweisanspruches im Zivilprozeß* (O. Bartel-Hefti, 1960).
- Çakır HM, *6754 Sayılı Bilirkişilik Kanunu Kapsamında Bilirkişinin Disiplin Sorumluluğu* (On İki Levha 2019).
- Çayan G, *Medeni Usul Hukukunda Bilirkişilik Müessesesi* (Legal 2013).
- Çelik AÇ, 'Yargıç, Bilirkişi Seçiminde Özgürdür Hiçbir Yasa veya Genelge Yargıcın Yetkisini Kısıtlayamaz' (2011) 85(2) İstanbul Barosu Dergisi 193-197.
- Deliduman S, 'Türk ve Alman Hukukunda Bilirkişilik' *Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı II-III*, 3-5 Ekim 2003 ve 1-2 Ekim 2004 259-317.
- Deryal Y, *Türk Hukukunda Bilirkişilik* (4. Baskı, Seçkin 2012).
- Duran O, 'Mahkeme Kalem Teşkilatı Görevlilerinin Karar ve İşlemlerine Karşı Başvuru Yolları' (2023) 6(1) Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 297-314.
- Erdoğan E ve Üçüncü SH, 'Bilirkişilik Kurumu ve Bilirkişi Raporunun Delil Değerine İlişkin Bazı Sorunlar' (2020) 10(1) Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 354-387.
- Erdönmez G, 'Usûl İşlemleri' iç Hakan Pekcanitez, Muhammet Özeker, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil ve Efe Direnisa (edr), *Medenî Usûl Hukuku Cilt I* (16. Baskı, On İki Levha 2025).

- Gököz C, 'Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Bilirkişilik Kurumu ve Uygulamadaki Sorunlar ile Çözüm Önerileri' (2000) Yargı Reformu 2000 Sempozyumu 5-6-7-8 Nisan 212-221.
- Gözler K ve Kaplan G, *İdare Hukuku Dersleri* (25. Baskı, Ekin 2023).
- Höffmann P, *Die Grenzen der Parteiöffentlichkeit, insbesondere beim Sachverständigenbeweis* (Bonn 1989).
- Karlı A, *Medeni Muhakeme Hukuku* (5. Baskı, Filiz 2020).
- Konuralp H, 'Fransız Hukukunda Bilirkişilik' Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı II-III, 3-5 Ekim 2003 ve 1-2 Ekim 2004 319-329.
- Kök AN, '6754 Sayılı Bilirkişilik Kanunu Neler Getirdi?' (2017) 10 Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 445-454.
- Kuru B, *Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt II* (6. Baskı, Demir Demir 2001).
- Kuru B, *Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt III* (6. Baskı, Demir Demir 2001).
- Kuru B, *Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt V* (6. Baskı, Demir Demir 2001).
- Kuru B ve Aydın B, *Medenî Usul Hukuku El Kitabı Cilt I* (3. Baskı, Yetkin 2024).
- Kuru B ve Aydın B, *Medenî Usul Hukuku El Kitabı Cilt II* (3. Baskı, Yetkin 2024).
- Öz T, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Rehinli Malın Birleşmesi ve Karışması (Kanundaki Önemli Değişikliklerle Birlikte)' iç A. Lâle Sirmen ve A. Barış Özbilen (edr) *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu* (Yetkin 2018).
- Özgen S, 'İdarenin Düzenleme Yetkisi ve Sınırı, Anayasa Mahkemesi Tarafından Belirlenen Ölçütler ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri' (2022) 154 Danıştay Dergisi 197-251.
- Özekes M ve Akkaya T, 'Kanun Yolları' iç Hakan Pekcanitez, Muhammet Özekes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil ve Efe Direnisa (edr), *Medenî Usûl Hukuku Cilt IV* (16. Baskı, On İki Levha 2025).
- Papakçı A, 'Hukuki Bilirkişilik' (2016) 22(1) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 433-456.
- Postacıoğlu İE ve Altay S, *Medenî Usûl Hukuku Dersleri* (8. Baskı, Vedat 2020).
- Reichold K, '§§ 348 – 605a' in Heinz Thomas, Hans Putzo, Klaus Reichold, Rainer Hüßtege and Christian Seiler (eds), *Zivilprozessordnung* (41th edn, C.H. Beck 2020).
- Rüzgaresen C, 'Hukuki Konularda Bilirkişiye Başvurma Yasağına İlişkin Bir Perspektif' iç *Prof. Dr. Baki Kuru Anısına Armağan C. IV* (On İki Levha 2025) 3197-3243.
- Tanrıver S, *Bilirkişinin Hukuki Statüsü, Yükümlülükleri, Yetkileri ve Sorumluluğu* (Yetkin 2002).
- Tanrıver S, 'Hukuk Yargısı Bağlamında Bilirkişilik Kanunu Tasarısının Değerlendirilmesi' (2015) 119 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 227-240.
- Tanrıver S, *Medenî Usûl Hukuku Cilt I* (4. Baskı, Yetkin 2021).
- Umar B, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi* (2. Baskı, Yetkin 2014).
- Uyumaz A ve Türk MC, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler' (2019) 25(2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı) 1416-1456.
- Yasin M, 'İdari Yargılama Usulünde Düzenleyici İdari İşlemlerin İhmali Meselesi' (2013) 16(1) İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi 9-27.
- Yıldırım R, Çınarlı S ve Azak K, *Türk İdare Hukuku Dersleri Cilt 2* (6. Baskı, Adalet 2024).
- Yılmaz E, 'Bilirkişiliğin Kurumsallaştırılması Hakkında Bir Kanun Taslağı' (2001) Bilirkişilik Sempozyumu 9-10 Kasım 2001 538-550.
- Yılmaz E, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi Cilt III* (4. Baskı, Yetkin 2021).
- Zora F, *Anglo Amerikan Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Medenî Usûl Hukukunda Bilirkişilik* (Adalet 2022).